

SKÆRBÆKFORTÆLLINGER

Gode historier - om dem vi husker - om det vi husker

Samlet af studiekredsen
"Skærbækhistorier"



Silke Færø Sund 9/3 96

INDHOLD

Forord	5
Vel mødt under sky på kirkesti	7
En Begravelse	11
Marsvinejægerne	13
TILLID er godt - KONTROL er bedre	17
Skærbæk Telefoncentral	19
Haj på kajen	25
Møllen i Skærbæk	27
Slagterforretninger i Skærbæk	33
Klippehage fyr	39
Oluf Pedersen	41
Dahls Varehus	51
Store Hans	57
Byens lys og ønsketænkning	63
E. L. Jakobsen	65
Havenes Rolls Royce	75
Mødestedet	83
Multibanen	89
Rettelser og tilføjelser til 2012-udgaven	94

SKÆRBÆKFORTÆLLINGER 2

Gode historier – om dem vi husker – om det vi husker

Udgives af studiekredsen: "Skærbækhistorier".

Det er vores intention at samle gode skærbækhistorier, og der vil komme flere bøger fremover, da vi har stof til flere udgivelser.

Artiklerne arkiveres således, at det senere vil være muligt f. eks. at samle artikler inden for et tilfældigt udvalgt emneområde. Arkiveringen sikrer også, at bogen kan videreføres af andre gennem en forhåbentlig lang årrække.

Faktuelle fejl kan ikke undgås, hvorfor studiekredsen med åbent sind modtager henvendelser herom. Kvalificerede forslag til rettelser vil så blive bragt i den næste årgang af bogen.

DONGEnergy A/S, Dagli' Brugsen, Skærbæk og Vejle Amts Folkeblad har ydet økonomisk støtte. Skærbæk Beboerforening støtter projektet på deres hjemmeside.

Layout: Birgit Basballe Madsen, Studio Blink
Sat med Kontrapunkt og Din
Omslag: Akvarel af Jens Gibe
Fotos: Private fotos.
Tryk: Digitalhuset, Vejle

ISBN nr. 978-87-995748-1-0

Udgave 2022

Skærbækfortællinger 2

Gode historier – om dem vi husker – om det vi husker

FORORD

Med rigtig god opbakning fra nuværende og tidligere skærbækkere – og mange tak for det – vover studiegruppen bag ”Skærbækfortællinger” at sende en 2013-udgave på gaden. Stadig med afsæt i oplysende, sjove, rørende og alvorlige historier om stedet, folkene og erhvervslivet. Vi fortæller ”Om dem vi husker, og om det vi husker”. Derfor siger studiegruppen også tak til alle, der på hver deres måde har givet et bidrag, det være sig stort eller småt. Vi kan sagtens bruge flere historier og billeder. Hvis du/I f.eks. har et billede, der kan fortælle en historie, vil vi gerne låne det. Så kan vi måske i fællesskab afdække historien bag? Studiekredsen arbejder som en redaktionsgruppe, hvor vi bestræber os på at gøre fortællingerne tilgængelige for alle, både nye tilflyttere og gamle skærbækkere. Derfor har vi taget to nyere historier med i denne udgave, hvor hovedvægten ellers ligger på fortællinger fra ”gamle dage”. Det er også vores håb, at skolebørn kan finde inspiration i bogens emner og få lyst til at dykke ned i vor fælles historie.

Vi arbejder stadig med fortællinger i emnegrupperne: Barn af Skærbæk – Fiskeri og Landbrug – Handel og Håndværk – Store Virksomheder – Kultur, Historie og Offentlige institutioner. Det er gruppens intention fortsat at bringe fortællinger fra hvert af de fem emneområder i årets bog.

Igen i år har Heidi Dahlgård tilbudt et arrangement på udgivelsesdagen, hvilket vi takker for.

Skærbæk den 9. november 2013



Vel mødt under sky på kirkesti

- Gamle kirkestier -

"Vel mødt under Sky på Kirkesti", skrev Grundtvig for ca. 150 år siden. Det gjorde man i stor udstrækning i tidligere tider – mødtes på kirkestierne.

I søndagstøjet kom folk gående fra sognets gårde på kirkestierne på vej til kirken. Mænd for sig og kvinder for sig. Hver klynge drøftende aktuelle anliggender. Kvinderne iført lange sorte dragter og et takkeligt hovedklæde, mændene var ligeledes i sort med pyntelige sølvknapper i trøjen – og måske en urkæde dekorativt tværs over vesten.

På kirkegården mødtes man med folk fra andre egne af sognet. De kunne have nyt at fortælle. Man er ankommet i god tid for at få lejlighed til at høre og fortælle nyt. Billedet fortøner sig langt tilbage i tiden – ældgammelt som kirken selv – og som kirkestierne.

Siden landsbykirkerne blev bygget, for middelalderkirkernes vedkommende for ca. 800 år siden, er der trådt stier i landskabet, som fører hen til de gamle kirker. Kirkerne står der endnu; men hvor er kirkestierne blevet af?

De er for de flestes vedkommende for længst pløjet op eller opslugt af bebyggelseskvarterer i kirkernes nærhed. På gamle kort eksisterer stierne; men snart er heller ikke de længere i "mands minde".

I Taulov Sogn er der ikke mange meter tilbage af de oprindelige stier. Efter at kirkegængerne i større udstrækning er blevet kørende, blev færdslen på stierne så beskeden, at jordejerne så deres snit til at pløje dem op.

Gamle stiforløb i sognet

Numrerne nedenfor refererer til kortet på side 10. Mange husker stien, der gik tværs igennem kornmarken fra Skærbækvej ved rundkørslen (1) til Skolevej – nu en del af Skærbæk Ringvej.

I ældre tid fortsatte stien videre fra området ved



Den gamle Skolevej mod Kraftsværksvej, idag Ringvejen

Skærbæk Ringvejs udløb i Kraftværksvej, bag om Bredhøjgaard (2), Kraftværksvej 26, til Adelvej øst for Vidtskuevejs udløb i Adelvej.

Stien krydsede Kolding Landevej tæt ved Sandagergaard (3), eller rettere: landevejen krydsede stien, idet stien formodentlig er meget ældre end landevejen fra 1820.

Den lille sti mellem den gamle Studsdal Forskole, Kolding Landevej 138 (4) og Poppelvænget kan være en rest af dette stiforløb. Men stien kan være rettet ind efter skolen, som er bygget i 1911, og landevejen kan være indgået i kirkestien med et lille stykke vej.

Det har været en rigtig smuk vej, på toppen af højdedraget med udsigt over Gudsø Vig.

Med næsten samme udgangspunkt i Skærbæk som stien bag om Bredhøjgaard var der tidligere et stiforløb vesterud til Oddersted. En anden vej for Skærbæk-folkene har været at følge forgængerens for Kraftværks-



Kirkestien ved Studsdal

vej (5) – som tidligere havde et lidt østligere forløb (6) på en del af strækningen – til nordenden af nuværende Tingvejen (7).

Derfra var der en stiforbindelse henover området med det gamle tingsted – Stævnhøj – og hen til kirken.

Dette stiforløb kan endnu delvis følges på gang- og cykelstierne mellem parcellerne og ender nu i Højdedraget øst for kirken.

Den oprindelige kirkesti her på stedet havde tidligere en afgrening ned mod Taulov By – eller Taulov Nebel, som byen førhen kaldtes. Denne sti førte til den gamle

præstegård og senere til jernbanestationen. Stien udløb i den øverste ende af den nuværende Jakob Hansensvej, der tidligere var ført over jernbanen lige vest for stationen (8).

Folkene fra den vestre del af sognet, Gudsø og Oddersted, kunne følge landevejen lidt forbi Krybily Kro, og dreje ind på Adelvej, der førhen udløb i landevejen lidt østligere, end hvor Taulov Kirkevej nu løber ud.

Et lille stykke henne ad Adelvej gik en kirkesti (9) op mod kirken med ca. samme forløb, som Taulov Kirkevej nu har.

En gammel sti, der gik fra landevejen lidt øst for Krybily Kro og ned ad skrænten til Studsdalsvej er for nylig genskabt med et lidt andet forløb (10): nemlig fra landevejen mellem Krybily Kro og Taulov Kirkevej – langs landevejen østpå til Studsdalvejs udløb. Lige ud for den gamle kvindedør i Taulov Kirke fører en gang over kirkegården mod nord. Denne gang gik i gamle dage gennem en portal i kirkegårdsdiget og fortsatte som kirkesti til Taulov By (11). Stien udmundede i Taulov Kirkevej lige syd for jernbanen. Ca. midtvejs på stien fra kirken mod Taulov krydsedes denne af et stiforløb, der gik øst-vest fra Taulov Kirkevej (12) med retning mod Holme Mark. Dette forløb er nu delvist afløst af Vesterled.

Kilderne fortæller intet om en kirkesti fra Børup. Herfra er man formodentlig gået ad Adelvej og har fulgt stien over Stævnhøj-området. Langs jernbanen, på sydsiden, mod øst gik en sti ud til nuværende Skærbækvej ved viadukten (13), hvor der tidligere var bomme for overskæringen. Man kan vel forestille sig, at folkene fra Tårup Østerskov har benyttet denne sti.

Tilbage er så vist kun "Fruens Kirkevej", hvor den sidste lensfrue på Hønborg, Sidsel Rosenkrantz, kunne ses juleaften på sin færd med firspand til og fra messe i Taulov Kirke. Sådan fortæller sagnet; men at udpege en bestemt skovvej i Børup Skov til at være "Fruens Kirkevej" er nok for dristigt. Det er dog 450 år siden, den ærværdige slotsfrue blev stedt til hvile i det runde kapel ved Taulov Kirke.



Kort over kirkestierne

Historisk forfatter fra Taulov, Mogens Lebech mener, at Fruens Kirkevej er den lille sti, der går ind i skoven lige før toppen af bakken på Børup Skovvej.

EN BEGRAVELSE

En gang for mange år siden vandrede i trist lune en mand fra Skærbæk nordud af byen.

Årsagen til den gode mands kummer var den omstændighed, at hans kone var afgået ved døden, og målet for hans vandring var præstegården i Taulov.

Her var det hans agt, at meddele sognehyrden de for manden så triste omstændigheder, og at få den ulykkelige begivenhed indskrevet i præstens bog, som loven foreskrev, og måske fra pastoren annamme et trøstens ord til afklaring af sin nedtrykte sindsstemning.

Endvidere agtede manden at aftale med præsten de nødvendige foranstaltninger vedrørende konens tilstundende jordefærd.

Pastoren tog godt imod vores mand og foretog de nødvendige verdslige registreringer - og delte da også med rund hånd ud af trøsterige ord og til situationen passende skriftsteder, der i nogen grad bragte ro og trøst i mandens indre.

Problemer opstod først, da samtalen kom ind på fastsættelse af tiden for jordefærden.

Præsten bladede febrilsk i almanakken, men det var ham ikke muligt at finde tid til begravelsen inden for den nærmeste fremtid.



Den melding bedrøvede manden yderligere, og han følte, at han var kommet til ulejlighed, men syntes dog også, at konen havde krav på kirkelig betjening i situationen.

Efter at have grublet lidt over tingenes tilstand og for dog at bidrage med en løsningsmodel ytrede han: A sku' måske ha' taw'n hin' med herop, så vi ku' ha or'net det med det sam'?



Marsvinejægerne

- et gammelt miljø i Skærbæk -

Hvalskeletterne — eller nogle af dem — blev solgt til Damgård, hvor hønsene pillede dem rene for kødrester.

I tidligere tid vandrede store flokke af marsvin frem og tilbage med årstiderne fra bunden af Den Botniske Bugt gennem de danske bæltter og ud i Skagerrak og Vesterhavet. Der er blevet drevet jagt på flokkene i århundreder, men især i 1800-årene og oftest fra Middelfart. Det smalle Lillebælt var det bedst egnede sted at fange dem på deres trækrute.

Også fra Skærbæk blev der drevet organiseret jagt på marsvinene, mest i 1800-årenes sidste fjerdedel. Jægerne, som drev jagten, var organiserede i lav i Middelfart og i Skærbæk.

Jagtsæsonen var fra Mortensdag (11. november) til Kyndelmisse (2. februar). Dog kunne sæsonen forlænges lidt, hvis fangsten var givtig nok; men dyrene var magre på denne årstid.

Marsvinet er en art tandhval, 1,5 - 2 meter lang og har en vægt på ca. 60 - 70 kg. Navnet har den, fordi den grynter som et svin. Den kaldes også for tumleren. Marsvinene gik i flokke på jagt efter silde- og makrelstimer.

Anvendelse

Det, som gjorde marsvinet interessant som jagtobjekt, var dens spæklag, som blev smeltet til tran, der for en stor del blev brugt som lampeolie til gadebelysning i købstæderne. En del af kødet, som før i tiden regnedes for en delikatesse, blev senere regnet for fattigmandskost.

Hvalskeletterne - eller nogle af dem - blev solgt til "Damgård", hvor hønsene pillede dem rene for kødstykker. Indvoldene blev sendt til vestkysten og brugt som madding ved fiskeriet der. Spækket, som var jagtens

hovedsag, blev sendt fra Skærbæk til trankogeriet i Middelfart. Ét marsvin gav ca. 20 kg. spæk, hvorfra der kunne udvindes ca. 8 liter tran.

Jagten

På det tidspunkt, hvor jagten på marsvinene indledtes, var dyrene på vej for nordgående i bæltet, efter at vinteren for alvor var sat ind i bunden af Den Botniske Bugt. Marsvinene søgte nu ud i Kattegat, Skagerrak og Nordsøen til lunere vande.

Jægerne fra Skærbæk var indstillet på, at Middelfartjægerne "tog først" af flokkene, idet jægerne herfra havde etableret sig med en vagtpost placeret på sydenden af Fænø.

Vagten varskoede jægerne, når marsvinene dukkede op i farvandet syd for Fænø. Det var nu jægerenes opgave at drive dyrene øst om Fænø og ind i Gamborg Fjord - helt ind i Ellebæk Vig. Her havde man udsæendt net, der fastholdt dyrene, indtil de blev aflivet i et stort blodbad ved hjælp af skarpe klinger monteret på lange stager. Drivningen foregik ved at jægerne med stort spektakel, råben og skrigen og pisk i vandet med lange grene forskrækkede dyrene. Måske mindede pisk i vandet dem om deres værste fjende - spækhuggeren.

Skærbæk-jægerens bytte

De dyr, der slap uden om munden af Gamborg Fjord, var skærbækkernes jagtbytte.

Jagten i Skærbæk foregik ved, at en spejder placeret på Fænø Kalv varslede, når der kom marsvin. Dyrene, der i første omgang var undsluppet jægerne fra Middelfart, blev nu forsøgt skræmt ind i Kolding Fjord. Der til havde jægerne fra Skærbæk indrettet sig med både

Marsvinefangst
i Skærbæk før
lavets opløsning
i 1910



på strategiske positioner i og udenfor Kolding Fjord. Som ved Middelfart gjorde besætningerne i bådene stort spektakel og piskede i vandet for at drive dyrene i fangstnettene.

Nettene var anbragt, hvor man erfaringsmæssigt havde held til at styre marsvinene hen afhængig af vind- og vejrforhold. For det meste stod nettene lidt øst for havneområdet i Skærbæk eller ovre i sydsiden af fjorden, lidt vest for Løverodde. Mange forhold måtte tages i betragtning ved driften af marsvinene mod nettene; mange års erfaringer indgik i fangstteknikken.

Vind og vejr spillede ind, og dyrenes vaner og instinkter måtte tages med i betragtning. For eksempel var

det kendt blandt jægerne, at det var svært at drive marsvinene ind mod land, når jorden var snedækket. Det var som om, sneen skræmte dyrene.

Inden den nuværende havn blev bygget, lå der et hus på havneområdet i Skærbæk. Her blev marsvinene bearbejdet, inden spækket blev sejlet til Middelfart til afsmeltning.

I årene fra 1880 til 1892 blev der fra Skærbæk fanget over 3.000 marsvin. I det bedste fangstår, vinteren 1882-1883, blev der fanget 500 marsvin. Fra Middelfart var fangsten 3-4 gange større i samme tidsrum. Marsvinelavet i Skærbæk bestod altid af 19 medlemmer, og de havde mødepligt, når oldermanden



Vi har forgæves forsøgt at få navne på disse skærbækfiskere, som må være fra tiden omkring århundredeskiftet.

indkaldte til jagt. Det var hårdt arbejde at jage marsvin; men det lønnede sig lidt bedre end almindeligt fiskeri i vintertiden. I 1910 blev Skærbæk Marsvinelav opløst.

I Middelfart blev der fanget en beskedent mængde marsvin under de to verdenskrige; men fangsten er nu for længst ophørt.

Marsvinene trækker ikke mere om i Østersøen, men ses endnu i Kattegat og Lillebælt, dog kun med få dyr i flokkene i modsætning til tidligere. Nu er dyrene totalfredede.

Forfatteren Jo Jacobsen, en kendt samfundsdebator fra 1. halvdel af 1900-årene, født i et fiskermiljø ved Middelfart, har skrevet en fiktiv beretning, relateret til hendes barndomsoplevelser i miljøet blandt marsvinejægerne. Et miljø i stor armod og råhed.

Titel: Marsvinsjægerne – udgivet i 1928.

TILLID er godt – KONTROL er bedre



Der var engang en vandværksbestyrer i Skærbæk, som røgtede sit hverv med megen omhu og akkurate.

I tørre somre vogtede han nidkært over, at de vedtagne regler for havevanding på tildelte datoer blev overholdt.

Hvis han på sine inspektionsrunder observerede, at der var uoverensstemmelse mellem husnummer og lige/ulige dato, hvor der foregik havevanding på matriklen, markerede han sig med løftet pegefinger og henvisning til vedtægterne i vandværkets regelsæt. Hvis der ingen personer var at afgive melding til, gjorde han kort proces og slog en knude på slangen.

Til mere komplicerede tilfælde, hvor hele matriklen ikke kunne overskues fra offentlig vej, havde han udviklet et bemærkelsesværdigt og funktionelt kontrolsystem.

Heri indgik en hund, som han lånte til opgaven hos et familiemedlem.

Vor mand fæstnede en lang tøjssnor i hundens halsbånd og sendte denne på patrulje i områder, der ikke kunne observeres fra vejen, og hvor han havde mistanke om, at der forekom uretmæssig havevanding.

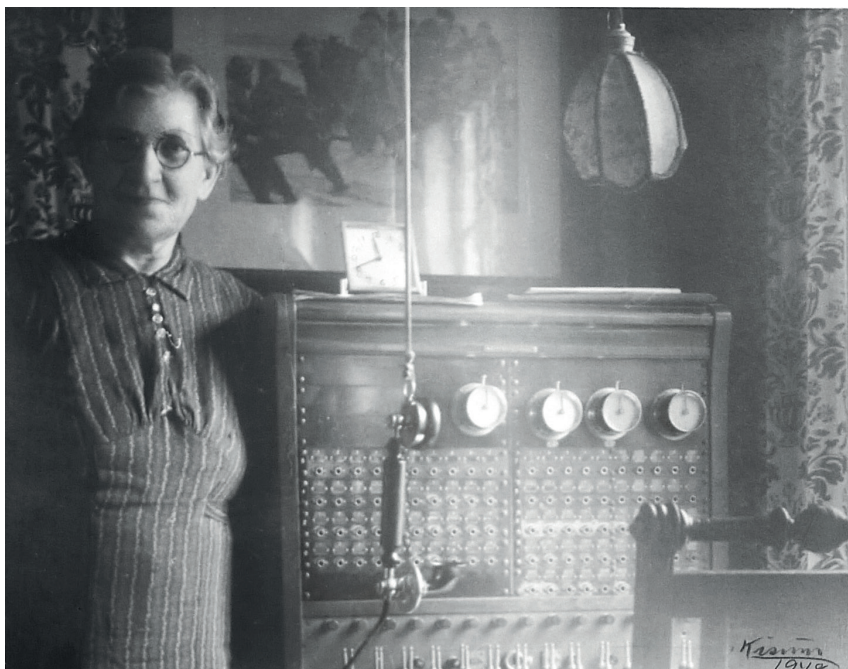
Efter en tid halede han hunden hjem med tøjssnoren og iagttog, om hunden var blevet våd. Tør eller våd hund afgjorde således, om der foregik noget fordækt bag væg og mur, så han kunne handle derefter.



Skærbæk Telefoncentral

- Tales der ? -

"Husk kraftig afringning", stod der nederst på hver side i telefonbogen fra 1907. Telefonerne var dengang væghængte med et "håndsving" på siden til brug ved op- og afringning.



Marie Kisum ved centralbordet 1948

Skærbæk Telefoncentral blev oprettet i 1907 under Fredericia Omegns Telefonselskab, der var oprettet i 1889. Centralen blev overtaget af Jydsk Telefon i 1922 og havde på det tidspunkt 24 abonnenter. Centralen blev installeret i et træhus på Skærbæk Havnegade 19. Siden da har huset fået en halvstens beklædning; men størrelsen er uændret.

Mads Andersen Petersen bestyrede som den første centralen fra den 7. april 1907 til 1933. Herefter overtog Marie Kisum centralen. Hun var bestyrer til sin død i november 1955, hvorefter hendes datter Olga Elisabeth Nielsen overtog stillingen indtil nedlæggelsen den 30. juni 1967. På det tidspunkt var der 163 abonnenter.

Mens Olga var centralbestyrer, var der ansat en fuldtids centralpige samt en medhjælper i travle perioder.

Ti abonnenter og talestation

I telefonbogen fra 1907 kan vi se, at der i "Skærbæk" var ti abonnenter – kun anført med navn og titel – uden nummer. Efter navnet på to af abonnenterne er anført "Talestation" – datidens telefonboks, nemlig ved Hagenør Teglværk og ved gårdejer, sognefoged J. Basse. I telefonbogen fra 1917 er der 22 abonnenter, heraf én partstelefon. Her har alle abonnenter nu fået et telefonnummer og kun "Centralen" er anført som "Talestation".

For at få forbindelse mellem de enkelte centraler og fra centralerne til abonnenterne blev der opsat telefonpæle langs vejene. Tynde jernledninger gik mellem pælene og fra pælene ind til husene.

Partstelefon og god tone

Flere husstande kunne deles om et telefonabonnement. I hver husstand havde man en telefon; men inden man drejede håndsvinget på telefonen for at ringe op, skulle man huske at lytte efter, om der blev talt på linjen. I så fald kunne man risikere at afbryde den anden abonnent midt i hans samtale. Der var rig mulighed for at lytte med. Afsløret blev man kun, hvis de to samtalepartnere lagde mærke til det lille "klik", der afslørede medlytteren. Så kunne det

lyde: "Der tales," hvorpå den formastelige ved endnu en kliklyd bekræftede, at han/hun havde lyttet med.

Ifølge Emma Gad bør man - med takt og tone - afslutte en telefonsamtale på følgende måde: "Når den, man taler med, er bogstavelig talt uafrystelig, kan man med små mellemrum, ved at trykke let på gafflen, momentvis afbryde strømmen. Man siger så: "Er De der endnu? Hallo! Apparatet er nok i uorden. Naah, ja, vi var jo for resten færdige. Farvel og på gensyn."

Lange arbejdsdage

Vi har talt med Anna Christensen og Margit Tamberg, der begge stadig bor i Skærbæk. Anna blev fastansat i maj 1962 og var ansat til centralen lukkede i 1967. Margit har arbejdet på centralen som afløser siden 1955, hvor hun kom til Skærbæk. De to fortæller:

"Centralbordet var opsat i husets eneste stue.

Når abonnenterne ville telefonere, skulle de først ringe op til centralen og forlange det ønskede nummer og/eller navn. Herefter ringede centralen op til nummeret og satte personerne i forbindelse med hinanden. Når samtalen var slut, skulle man ringe af, så centralpasseren kunne afslutte forbindelsen på centralbordet og dermed åbne linjen for nye samtaler.

"HUSK KRAFTIG AFRINGNING", stod der nederst på hver side i telefonbogen fra 1907. Telefonerne var dengang væghængte med et "håndsving" på siden til brug ved op- og afringning."

Der blev arbejdet hos Olga hele dagen fra morgen til sengetid. Anna havde som fastansat også skiftevagt om natten. I stuen stod en sofa, hvor hun kunne sove

SKJÆRBÆK	
7 Albrechtsen Ingver Kd	
14 Bay Brdr. Elisabeths	
20 Christiansen Kristian	
31 Damkær Søren Fiske	
Skjærbæk	
33 Damkær V Fisker	
26 Hansen Hans Nielsen	
27 — L Grdejer Skjærbæk	
25 — H Guldsm. Fjordg.	
11 Jacobsen Vilh. Købm.	
Tau'ov	
1 Jensen V Vognmd.	
5 Jessen P Grdejer Luc	
8 Johannesen Johs. Grd	
6b Juhl Steffen Grdejer	
13 Juul Niels Propr. Juul	
16 Kyed M Lardbr. Bred	
21 Nicolaisen Jens Peter	
36 Nielsen Jens Rosenly	
10 Nissen's Carl Baadeby	
værksted	
32 Ottosen Jens Savværk	
29 Pagh Christoffer Grde	
18 Petersen Jacob Skipp	
17 Schmidt Rasmus P St	
23 Seehausen Vilhelm St	
3 Skjærbæk Toldkontrol	
2 Strandby Cecilie Frk.	
6a Suhr Jens Grdejer Ed	
24 Tang Peter Fisker	
12 Thuesen Hans Grdejer	
St.	

SKJÆRBÆK.	
7 Albrechtsen Ingver Købm.	
34 — Chr. Vognmd.	
37 Christiansen Gunnar Fedevareforr	
20 — Kristian Grdejer Hagenør	
31 Damkær Søren Fiskehd	
33 Damkær V Fisker	
16 Elkjær P N Tømrerm. og Cementvareopl	
Borup	
15 Hagenør Damp-Teglværk (Bestyrer Chri-	
stoffersen) Omst. t. Fru Konsulinde C	
L Schmidt	
27 Hansen I. Grdejer	
25 — H Guldsm. Fjordgaarden	
28 Høstgaard Lauge Grdejer	
32 Iversen Harald Savværksejer	
11 Jacobsen Vilh. Købm.	
21 Jepsen Jeppe Vognmd. Borup Skov	
5 Jessen P Grdejer Luchtsminde	
6b Juhl Steffen Grdejer Borup Skov	
26 Juul Holger Grdejer	
13 — Niels Propr. Juulsminde	
35 Larsen Johs. Skærgaarden	
14 Liebe & Frk. Damgrd.	
22 Lind J P Boelsmd. Borup Skov pr. Taulov	
39 — Henry Cyklehd. og Autovognmd	
30 — Rasmus Skom.	
36 Nielsen Jens Rosenly	
8 — G Ørum Olieforr.	
10 Nissen's Carl Baadebyggeri og Maskin-	
værksted	
29 Pagh Christoffer Grdejer Kalvsbjerggrd	
42 Pedersen Erik Tømrer Skærbæk Mark	
18 Petersen Jacob Fiskeeksp.	
19 — Th. Fiskeeksp. Sommerb	
41 — Martin Vognmd. Borup	
9 Rossing Frederik D (Skjærbæk Lillebil)	
17 Schmidt Rasmus P Skipper	
23 Seehausen Vilhelm Smed	
30 Skjærbæk Fodtøjsreparation (R Lind)	
24 — Hjemmebageri (Frk. Ane Petrea Sø-	
rensen)	
9 — Lillebil (Frederik D Rossing)	
32 — Savværk (Harald Iversen)	
3 — Toldkontrol	
2 Strandby Cecilie Købm.	
6a Suhr Jens Grdejer Børupskovgrd.	
24 Sørensen Ane Petrea Frk. (Hjemmebage-	
riet Skjærbæk)	
1 — Michael Vognmd.	
40 Tang Jens Planteskole Taulov	
12 Thuesen Hans Grdejer Højbygrd. Taulov St.	
8 Ørum Nielsen G Olieforr	

Fra Jydsk Telefonbog 1927 og 1937

– som regel hele natten igennem. En nattevagt gav to timers frihed den efterfølgende eftermiddag. Det kunne ske, at der blev ringet på døren om nat-ten. Så drejede det sig om brand, fødsler, ulykker eller sygdom.

Mens Anna og Margit var ansat, var der "Talestation"

3 Skærbæk 15 MAR. 1964

B	114	dato	1	1964
		tid	23	sign
		bst		m
M	34	vbst		
	Taulov	ført	-	
pers.		min		
tj.bm.			74	øre

Samtale til landcentr.
sen- og helligd. kl. 11-24

1.

Skærbæk 16 MAR. 1964

B	114	dato	16	1964
		tid	02	sign
		bst		m
M	103	vbst		
	Taulov	ført		
pers.		min		
tj.bm.	m. over		65	øre

Natsamtale

2.

Skærbæk 16 MAR. 1964

B	114	dato	16	1964
		tid	7	36
		bst		m
M	69W	vbst		
	Homsrup	ført	-	
pers.		min	7	
tj.bm.			157	øre

3.

i centralens entre, dvs. der var opsat en telefon til offentlig benyttelse mod betaling. I 1930 kostede det ca. 35 øre at ringe fra talestationen. Pengene blev

Et skærbækbarn fødes - og der telefoneres:

1. Opkald til jordemoder, kl. 23.06: 74 øre
2. Opkald til læge, kl. 0.26: 65 øre
3. Opkald til bedsteforældre, kl. 7.56: 154 øre

Telefonudgifter i forbindelse med fødslen af denne bogs layouter: Birgit Nielsen; i alt 293 øre.

samlet i en dåse, og når måneden var omme, blev der afregnet med JTAS. De skulle have 25 øre pr. opkald og centralbestyreren kunne beholde de 10 øre. Det fortælles, at en mand i 1916 en tidlig morgen skulle have akut kontakt med lægen i Taulov. Dengang åbnede centralen først kl. 8, så to drenge blev sendt af sted på deres cykler til Taulov, hvorefter lægen - også på cykel måtte tage turen til patienten i Skærbæk. Sådanne hændelser medførte, at der senere blev indført nattevagt.

Tavshedspligt

For overhovedet at komme i betragtning som telefoni-telev skulle ansøgningen underskrives af to vitterlig-hedsvidner, der samtidig bekræftede, at ansøgeren var et anstændigt menneske. Der fulgte så en optagel-sesprøve, hvor den kommende elev skulle skrive diktat og redegøre for forskellige fremmedords betydning, ligesom hun skulle vise, at hun var i stand til at huske telefonnumre. Bestod ansøgeren, så indledtes elev-tiden med at skrive under på en tavshedserklæring. Denne erklæring står særdeles klar for Anna og Margit: "Som ansat skulle man underskrive en erklæ-ring om tavshedspligt. Vi kunne ikke helt undgå at høre brudstykker af samtaler ind imellem. Men ingen sad og lyttede; det orkede vi simpelthen ikke - og det gjorde man bare ikke!"

Nummerpige

I dag er begrebet "nummerpige" noget, man mest forbinder med en sparsomt klædt kvinde til en boksekamp. Men på Øbro - en af de store telefoncentraler i København - brugte man i en lang årrække ikke nummeropgivelse, og det betød, at telefonistinderne skulle lære op til 400 abonnenters navne, adresser og numre udenad. Øbropigerne må betegnes som de sande nummerpiger!

På alle centraler var det nødvendigt at kunne visse numre udenad, så som Falck, Zonen, sygehuse, brandstation og politi. Pigerne på centralerne skulle være fra det bedre borgerskab, være fyldt 18 år, være parate til at underskrive et tavshedslofte og - indtil 1920 være ugifte - da man ikke både kunne passe arbejde, mand og børn!

"Ønsker De at fortsætte"

Margit og Anna siger: "Der var ofte meget travlt. Vi skulle rubbe neglene, og koncentrationen var stor. Vi sad to mand ved siden af hinanden fra kl. 9 til 12 hver formiddag. Der var bestemt ikke tid til snak. De indenbys samtaler tog det ingen tid at forbinde. Vi havde høretelefoner på og sagde "Skærbæk". Så opgav abonnenten det nummer, han skulle have, og vi koblede forbindelsen. I Skærbæk brugte man oftest at bede om navne, hvorimod man f.eks. i Taulov kun brugte numre. Det gjorde det jo noget sværere at være vikar i Skærbæk. Vi måtte hurtigt lære, hvem der havde de forskellige numre. Olga, der var opvokset på centralen, havde det lettere. Numrene sad "på ryggraden".

Sedler i lange baner

"Hvis en abonnent f.eks. skulle ringe til et nummer i Erritsø, kunne linjen dertil være optaget, og man måtte

vente i kø, eller vi kunne ringe tilbage, når linjen igen var ledig. Vi havde vores små sedler liggende foran os, så vi kunne se, hvem der ventede. Vi kunne godt have sådan en hel række sedler til at ligge hele vejen hen over bordet. Der var rigtig, rigtig meget at holde styr på. De første mange år skulle vi følge en samtale helt igennem til det ønskede nummer. De sidste år blev det sådan, at vi "sendte" samtalerne til Kolding, så måtte abonnenterne selv igen bede om nummeret videre derfra."

"Det var især byens store arbejdspladser, der gav os meget at bestille, f.eks. Skærbækværket, to store fiskeeksportører, ELSAM, tre købmænd samt bank og sparekasse. Der var alt det arbejde, vi overhovedet kunne klare. Vi havde ure, der skulle sættes i gang. Vi skulle styre især de udenbys samtaler og notere start og sluttidspunkter på sedler. Der skulle holdes øje med de samtaler, der var i gang, og for hvert tredje minut skulle vi bryde ind og sige "tre minutter, ønsker De at fortsætte?"

"Hvis flere ringede samtidig, måtte de vente i kø, og så var det vigtigt, at vi satte dem i rigtig rækkefølge. Når vi sad to ved siden af hinanden, og der var meget travlt, måtte vi række ind over hinanden. Der var ledninger på kryds og tværs over hele tavlen. Vi kunne klare rigtig mange samtaler i timen - selvfølgelig lidt afhængig af, hvor besværligt det var at få forbindelserne igennem, hvis der var mange udenbys samtaler".

Tordenvejr kunne give problemer

"I de første år, vi arbejdede på centralen, måtte vi ikke sidde ved centralbordet i tordenvejr, idet lynnedslag kunne forplante sig til centralbordet. Det skete, at alle

klapperne faldt ned, og det så ud, som om alle abonnenter ringede på én gang. Vi skulle naturligvis altid holde øje med bordet. Der kunne opstå brand i byen, og hørte vi, at én abonnent blev ved med at ringe, så måtte vi over og kigge efter. Var alle klapper faldet ned, var det svært at se, hvem der ringede. I de tilfælde måtte vi kun røre porcelænet på knapperne. Rørte vi ledningerne og lynet slog ned, så fik vi et ordentligt smæk over fingrene. Da telefonledningerne senere blev lagt i jorden, var disse problemer overstået.”

Abonnenten der råbte højt

Der har naturligvis været mange morsomme episoder på centralen. Anna og Margit fortæller: ”Der var bl.a. en abonnent, som ikke kunne finde ud af at tale almindeligt i telefonen. Han råbte så højt, at man ikke kunne forstå, hvad han sagde. Vi bad ham tale helt almindeligt, hvis vi skulle forstå ham; men han blev fuldstændig ude af sig selv og råbte endnu højere. Olga stod ved siden af og kunne høre ham, og hun sagde, vi skulle stille ham ind til forstanderinden i Kolding. Det gjorde vi, og vi ved ikke, hvad der derefter skete.”

En anden sjov historie handlede om dengang, Jacob, Olgas mand, skulle afløse lidt. En abonnent ringede og skulle tale med sin nabo. Da sagde Jacob: ”Du kan f---- selv gå over og tale med ham, det gider jeg ikke det her.”

Som fultidsansat havde man vagt hver anden weekend. I 1967 fik en fastansat ca. 1.000 kr. pr. måned + kost og logi, dvs. man havde adgang til et værelse i huset. Det var helt naturligt sådan. En vikar fik 2,50 – 3,00 kr. pr. time.

Både Anna og Margit var glade for at arbejde på centralen. ”Olga sagde, hvad hun mente - det var til at forholde sig til. Hun var gavmildheden selv, og da Olga og Jacob havde sølvbryllup, var næsten hele Skærbæk inviteret til fest i et telt, der var opsat mellem centralen og Afholdscaféen. Der var gæster mange aftener i træk. Vi var begge med samme aften, og der var skaffet en afløser. Det havde Olga selvfølgelig sørget for.”

I 1930’erne påbegyndte man en automatisering af telefontjenesten i Danmark, så abonnenterne kunne kalde hinanden op direkte. Automatiseringen var først fuldført i 1978.



Den første Danske telefonbog udkom i 1881 og var håndskrevet. Trods alt et overkommeligt arbejde, da værket kun omtalte 21 abonnenter. I 2004 var der 105 forskellige telefonbøger, trykt i 8 millioner eksemplarer.

HAJ PÅ KAJEN - en særlig dag

Vi er i december 1960. Det er stille vejr – en tidlig morgen. Den lille motorbåd "Putte" sejler ud på dagens havjagt. Theodor Nielsen 48 år, hans søn Rudolf 18 år og lillebror Flemming på 7 år sejler ud i Lillebælt. Der bliver skudt havfugle.

Flemming fortæller: "Vi sejlede videre til Gudsø Vig for at se, om der var noget at jage. Pludselig sejlede vi hen over en meget stor genstand, der lå på bunden. Det var en meget stor fisk, kunne jeg se. Den var død. Vi overvejede situationen, fik listet et reb om halen på den, og den lille jolle kom på arbejde; men vi fik slæbt fisken til Skærbæk Havn, hvor vi fik den op på beddingen."

Tilløbsstykke

Fire meter fisk i Skærbæk havn må siges at være en helt speciel fangst. Og det bliver hurtigt et tilløbsstykke. Fredericia Dagblad er på pletten. Fisken viser sig nemlig at være en haj. Der er tale om en brugdehaj, der er ganske ufarlig, da den lever af plankton. Den vejer ca. 400 kg. Er der noget at sige til, at drengen Flemming var stolt over at være ejer af sådan et dyr? "Jeg var helt sikker på, at det var vores fisk, så jeg holdt vagt og vandede den hele tiden. Jeg skrabede slim af den, så den altid så fin ud." Tilskuerne, og dem var der mange af, skulle nok vare sig for at sætte deres aftryk på dyret. Flemming var der straks med kosten og et: "Væk, det er vores fisk."

Glæden blev kort

Næste dag blev hajen afhentet og kørt på destruk-



Flemming med den store fisk

tionsanstalt. "Vi fik den fyrstelige sum af 40 kr. udbetalt for den. Det var mange penge dengang", fortæller Flemming. Når man ser den sejrssikre dreng stå med sit ultimative bytte, kommer man nemt til at tænke på Ernest Hemingways roman: "Den gamle mand og havet".

Et er sikkert! De, der oplevede situationen, glemmer den aldrig.



Møllen i Skærbæk

1875 - 1927

I en rask storm i 1927 tog vinden – i bogstaveligste forstand – møllen ved "vingebenet" – rev en vinge af og satte dermed punktum for møllens virke.



Møllen set fra havnen. Møllen er væk; men husene ligger der stadig

Som vejnavnet, Skærbæk Møllevej siger har der i området her tidligere ligget en vejmølle – en hollandsk mølle – som typen betegnes. Den præcise placering af møllen menes at have været: Skærbæk Møllevej 11. Hvis man kradser lidt i jorden her, ses en gammel brolægning, som sikkert har dannet møllens bund eller en

tilhørende gårdsplads. Fra denne lokalitet har møllen haft et godt tag i vestenvinden, der kom strygende ind fra fjorden.

Møllen er for længst brudt ned og huskes næppe af nulevende, men kan ses på gamle postkort af typen: "Parti fra Skærbæk".

Møllen opføres

Møllens historie tog sin begyndelse i 1872, da en mand ved navn Jens Jørgen Orbansen købte en bid jord af gårdejer Peder Andersen Thuesen, Højbygaard, for 1637 rigsdaler. Hr. Orbansen havde næppe planer om noget møllebyggeri, men var nok mest interesseret i at få et sted, hvor han kunne tjene til familiens underhold og samtidig opfylde den aftægtsforpligtelse, han havde overfor sin gamle far.

Allerede efter et par års forløb opgav Orbansen stedet og "byttede gårde" med en mand i Tiufkær, vistnok et familiemedlem, ved navn Hans Dupont. På stedet i Tiufkær var der også en aftægtsforpligtelse; men her byttede man "lige over." Ejendommen i Skærbæk må have været den bedste i den handel, for Hans Dupont måtte slippe 200 rigsdaler i bytte. Han var uddannet møllebygger og har formodentlig udset sig ejendommen i Skærbæk som en god placering for en vindmølle. Han byggede møllen i Skærbæk.

Møllen kommer i nogenlunde god gænge med at male korn for egnens bønder. Møller Dupont installerede en rundsav, så man også kunne få savet brænde. Mølleren var kendt i byen som en rar mand med et venligt gemyt. Han havde deltaget i krigen i 1864 og fortalte beredvilligt om krigens gru og rædsler.

Møllerfruen hed Ane Marie. Sammen fik de tre børn, hvoraf den ældste, Theodor Dupont, nedsatte sig som møllebygger i Fredericia. Theodors to yngre søstre hed Meta Kristine og Dorthea Marie. Efter at have drevet møllen i ca. 40 år afgang møller Dupont ved døden i 1915.



En stolt politisergent på De Vestindiske Øer: Peter Martin Hansen

Ny møller

Enken forlod møllerhuset på Skærbæk Møllevej 1 og flyttede over vejen ind i nr. 4. Hun besluttede sig for at bortforpagte møllen. Her kom en mand ved navn Peter Martin Hansen ind i billedet. Han var født på Strynø i 1882 og havde lært møllerfaget på Slotsmøllen i Nyborg. Han havde, efter at have aftjent sin værnepligt, gjort tjeneste som politisergent i et par år på De Vestindiske Øer, som på dette tidspunkt endnu var danskejede.

Hjemvendt fra Vestindien fik møller Hansen kontakt til fru Dupont og en forpagtningsaftale, løbende over 5 år og med forkøbsret til møllen, kom i stand. Salgsprisen blev sat til 11.000 kr., svarende til ca. 520.000 nutidskroner. Ved forpagtningens tiltrædelse blev der udarbejdet en vurdering af møllen med inventar samt det tilhørende lille landbrug.

Heraf fremgår, at mølleriet fremtræder som "godt brugt". Nogle sigter og andet hjælpepegrej er anført som defekt. Efter forpagtningsaftalens udløb købte Peter Hansen møllen for 16.000 kr. Han byggede efter overtagelsen en ny bindingsværkslade og installerede en petroleumsmotor, således at driften blev mere uafhængig af vindens luner. Senere lod mølleren også installere elektricitet.

Efter at møllen havde fungeret i et halvt århundrede, var det til sidst vinden, der fik overtaget over møllen. I en rask storm i 1927 tog vinden – i bogstaveligste forstand møllen ved "vingebenet" – rev en vinge af og satte dermed punktum for møllens virke. Møller Hansen indså, at Skærbæk Møllens tid var omme, og at en genopbygning næppe var lønsom.

Telefon 7.
Skærbæk pr. Taulov.
d. 193

Her *Mille Hansen*

Ingver Albrechtsen.

	Kr.	Øre
<i>Salgsprisen</i>	<i>11.000</i>	<i>00</i>
<i>Indkøbsprisen</i>	<i>2.300</i>	<i>00</i>
	<i>6.30</i>	<i>00</i>

Indkøbsprisen

1.

Han rev møllen ned og flyttede med sin motormølle til ejendommen Overgade 15, hvor han fortsatte forretningen med at formale korn og forhandle foderstoffer. Møllerhuset blev solgt til fiskerenken Anna Pedersen fra Gylling Næs.

I 1964 døde møller Peter Hansen som 82-årig. Sønnen, Rasmus blev efter faderens død boende i huset på Overgade. Han ernærede sig en tid som chauffør

Fol. Taulov, den 17/10 1935

Herr Møller Hansen Skærbæk til

Taulov Mølle.

Fabrikation og Udsalg af Mel og Gryn, Korn og Foderstoffer.

Telefon Taulov Nr. 12.

Jens Andersen, Fredericia

DEBET

		Kr.	Øre
Sept 1	10 Sække paa Tæsel	20	-
24	Varer	19	50
Oktr 8	"	22	50
15	"	19	50
		88	50
10	1/2 Kasse 19.50		
15	" 19.50	39	-
		42	50

Bedes betalt paa Onsdag 49 Løkke

Tomme Sække bedes return. Ørest og i ubeskad. Stand, da de i modsat Fald vil være at erstatte.

Til Reklamationer kan kun tages Hensyn indtil 8 Dage efter Regningens Udsendelse.

2.

Folio: 403 KOLDING, den 14. Mai 1929

Herr Møller P. Hansen Skærbæk

Hagenør Damp-Teglværk

pr. Taulov Station

ved C. L. Schmidt, Kolding

65 - Løstygade - 65

Telefoner: Kolding 27 og 727 1327 Værkets Telefon via Taulov

1922	1400 St. Hurstebrokker	21,00	
Nov 20	" 250 " do	3,75	
Dec 6	" 125 " do	2,00	
7	" 125 " do		
		26,75	

NETTO KONTANT

3.

for en lokal vognmand og vist også med lidt kørsel for private.

Ved folketællingen i 1880 er Hans Dupont's mølle i Skærbæk anført som en vandmølle. En sær fejlregistrering, idet der på matriklen næppe har været andet vand end det, der var i brønden, og hvad der kom fra tagdryppet.

Regninger til Herr Møller P. Hansen

1. Købmandsvarer for kr. 6,30
2. Bedes betalt på onsdag
3. Murstensbrokker til kr. 26,75



Slagterforretninger i Skærbæk

- ¾ ~~Ø~~ mellemskært og for 25 øre leverpostej -

Gamle mennesker i Skærbæk kan fortælle, at der i begyndelsen af 1930'erne eksisterede en slagter på Skærbæk Havnegade. Slagteren skulle have haft til huse i nr. 18; men hvem han var, og hvor længe han havde forretning der, fortaber sig i tågen.

Carl Sørensen fra Kolding

Edith og Carl Sørensen åbnede i 1947/1948 slagterforretning på Skærbækvej 116 i et lokale, som de lejede af tømrermester Laurits Christoffersen. Carl havde tidligere arbejdet på Kolding Slakteri. Privaten lå på Skærbæk Havnegade 29, og i 1950 blev den udvidet med en tilbygning og slagterforretningen flyttet hertil.



Smilende betjening: Edith Sørensen



C.R. Sørensen. Slagtervarer kunne købes her indtil 1972

Edith fortalte engang sin svigerdatter Erna denne historie:

"En aften kom genbokonen og spurgte, om jeg ikke havde en sjat fløde stående - for 'æ' kålfolk" er kommet hjem? - Nej, jeg har kun lidt, som Carl skal ha'", svarede jeg - "Ka' du et gi' ham lidt mælk, så a' ka' få æ' fløde?" - Der var aldrig noget, der var for godt til hendes "kålfolk". Man hjalp jo ellers sine naboer, så godt man kunne; men denne gang gik den ikke. Jeg sagde "nej", sagde Edith.

Forretningen bliver i familien

I 1957 flyttede Carl og Ediths søn, Werner og hans kone Erna ind i en lejet bolig på Børup Sandevej 3. En dag i 1960 anbefalede Carl det unge par at købe et hus, der var sat til salg på Skærbæk Møllevej 4. Da det var et dødsbo, kunne de nok købe det til en fornuftig pris. De skulle indgive tilbud til en sagfører i Fredericia. Da deres tilbud var det eneste, der blev afleveret rettidigt, erhvervede de huset for 17.500 kr., hvilket var billigt. Mange havde ganske vist fortalt dem, at de ikke skulle købe huset, for det var pilråddent. Det holdt nu ikke stik, for da de gik i gang med en renovering, viste det sig, at både de bærende bjælker og træværket var af god kvalitet og i god stand. Murer Morten Rasmussen havde selv bygget og vedligeholdt sit hus. Hans kone Metha, der var datter af den tidligere møller fra den gamle mølle på samme vej, var ikke en fru hvem som helst. Huset var



Slagterforretningen, der blev til værtshuset "Kahytten"

velholdt! Erna fortæller, at da de købte det, lå der en sten fra møllen i haven. Denne sten er blevet brugt som gravsten for husets senere ejer, Svend Lauersen. Erna og Werner overtog slagterforretningen i 1962. De byttede bolig med Edith og Carl. Det var det mest praktiske, og så var det meningen, at Erna skulle drive forretningen videre. Werner beholdt sin stilling som faktor på Kolding Folkeblad.

Helt ukendt med slagterbranchen var Erna bestemt

ikke. Lysten til madlavning havde vist sig tidligt. Til sin egen konfirmation lavede hun eksempelvis selv alle bollerne til suppen. Som 15-årig var hun i huset hos en slagter i Silkeborg, hvor hun også tit hjalp til i forretningen. Senere blev hun udlært som økonoma og var på et tidspunkt ansat på "Julemærkesanatoriet" – nuværende Hotel Koldingfjord. Her oplevede hun, at der af og til kunne ligge seks slagtede svin på bordet. De skulle så parteres, noget skulle hakkes, og det meste pakkes ned til senere brug.

Fod under eget bord

Erna fortæller: "Det var faktisk ikke let at "komme ind" i Skærbæk. Den første dag, jeg var i forretningen, kom der en kunde, der ville ekspederes af slagteren selv." "Ja, men han er her ikke." "Så må du hente ham!" "Det kan jeg ikke. Hvis du vil ekspederes af ham, så må du selv tage til Schweiz. Mine svigerforældre var taget dertil for at besøge deres datter, som var blevet gift og boede i Schweiz. Kan jeg ikke få lov at hjælpe dig - hvad skal du have?" "Et stykke stribet flæsk." "Det kan jeg godt give dig." Samtalen fortalte mig, at svigerfar var velanskrevet. "Jeg skulle også passe på, hvem jeg sagde De og Du til. Var folk ansat på værket, sagde man De til dem, men hvis jeg sagde De til fiskerne, så var jeg en snob." - Så var der også alle de indgroede øgenavne, man skulle huske. Hvor almindeligt anerkendte og benyttede de var, fortæller denne lille historie:

Hos barberen sad en flok, deriblandt Falle og studerede en fremlagt liste over de fodboldspillere, der var udtaget til den næste kamp. Falle læste navnene og sagde så: "Nu gider jeg ikke spille mere, når jeg ikke er på." "Nåh - hedder du måske ikke Egon Hansen?" - Falle var på listen!

"En gang om ugen fik vi leveret svinekød fra ASK - Andels Svineslagteriet i Kolding; men oksekødet kom fra slagteriet RIBERDYB. Min svigerfar var tosset med oksekød. Det skulle være det bedste af det bedste. Jeg lavede selv medisterpølse og leverpostej, mens min svigerfar forberedte rullepølsen, som jeg så kogte. Dette arbejde foregik i kælderen, hvor der var saltkar og pølseværksted. Somme tider, når der var travlt i forretningen, glemte jeg rullepølsen, så den kogte for længe. Nu var den umulig at skære på pålægsmaski-

nen. I stedet solgte vi den i store stykker. Det var folk vilde med. For os var det ikke den bedste forretning. Heldigvis havde min svigerfar også engang glemt en pølse, der stod og kogte - og så var det jo svært at skælde ud på mig."

Priser, kredit og konkurrence

"Når man tænker tilbage på priserne i 1960'erne, så er prisniveauet et ganske andet i dag. Dengang kunne vi sælge en pæn skive leverpostej for 50 øre. Lønnen var naturligvis heller ikke så høj, som i dag."

"Vi døjede aldrig med at få pengene ind igen, hvis folk havde fået noget "skrevet". Der var nogle isvintre, hvor det var småt med fiskernes indtjening; så måtte vi give dem kredit. Men når de begyndte at tjene noget igen, så kom de altid og betalte."

"Da Føtex åbnede i Fredericia og Kolding, troede folk, at kødet var billigere der. Så lavede vi et eksperiment. Vi skar en svinekam op i koteletter og satte stykpris på." "Åh, så er det billigere end i Føtex." "Ja, men det er vel ikke sådan nogle tynde koteletter, I vil have ved en slagter?"

Slagter Sørensen var ikke helt uden konkurrence, idet slagter Berthelsen fra Taulov hver lørdag eftermiddag kørte rundt i Skærbæk med slagtervarer. Det var en god service specielt for dem, der boede i yderområderne.

"Den konkurrence tog vi op, så svigerfar kørte ud med bestilte varer i hverdagen, mens Werner kørte om lørdagen, hvor han havde fri fra arbejde", fortæller Erna.



"Vi napper lige en lur"

En "Cocktailspaniel" og andet forunderligt

Erna husker, da Ole Dahl Olesen kom og fortalte, at han skulle have en ny hund, og det skulle være en "Cocktailspaniel". Måske var han glad for cocktailpølser; det vides ikke, men samme Ole kunne også være en lidt krævende kunde. Erna og Werners datter, Sonja Friis erindrer, at Ole mange lørdage kom lige før lukketid. Han ville gerne have for 25 øre leverpostej og lidt pålægs-endestykker. "Å, så vil a gjern' ha'et brungen."

Så blev Sonja sendt af sted med det bestilte; en tjans hun ikke var særlig glad for. Sonja var som andre børn bange for ham, og det var bestemt ikke en formildende omstændighed, når han fiskede et uindpakket, snavset bolsje op af lommen til hende.

Ole Dahl Olesens modsætning var Hans Høj på "Sorgenfri". "Når han skulle have en oksesteg, så skulle den være af bedste kvalitet, og den måtte ikke veje under 5 pund. Den var de to personer om at spise: Hans Høj og husholdersken." - Der kom ikke gæster!



Krohn og pist væk

I 1972 købte restauratør Krohn, Kolding slagterforretningen og lejede den ud til købmand Knud Albrechtsen. Det var så meningen, at hans kone Esther skulle passe den.

Der gik dog ikke lang tid, før Krohns overtog forretningen igen.

Men en mandag morgen var Krohns pist væk, og så var det slut med slagterforretning i Skærbæk. Nogle år senere blev værtshuset "Kahytten" etableret i tilbygningen. I dag er det en del af privatboligen.

PRISLISTE OVER SLAGTERVARER

Okseyderlår	5,42 kr./kg
Oksehøjreb (7 ben)	4,73 kr./kg
Oksesmåkød	4,50 kr./kg
Kalvespidsbryst	3,82 kr./kg
Skinke uden skank	4,96 kr./kg
Flæskesmåkød	5,36 kr./kg
Leverpostej	4,76 kr./kg
Rørt fars	3,03 kr./kg
Spegepølse	0,48 kr./50g

Kilde: Detailpriser, Tabel 159 i
Statistisk Årbog 1950

Edith Sørensen, fra de hvide
forklæders tid ca. 1950

KLIPPEHAGE FYR - en vejleder -

Klippehage Fyr lå hævet over strandkanten der hvor Skærbækværket nu ligger. Fyret indgik i en kæde af fyr, som var bygget i 1919 på vestbredden af Lillebælt. Husene, som rummede fyrmeknikken, var af træ, og energiforsyningen til fyrene var petroleum.

Niels Jakobsen, der havde en lille ejendomtæt ved fyret, overtog fyrpasserembedet på Klippehage efter sin far i 1926. På dette tidspunkt overgik fyrene til gasdrift.

Sabotage

Ved påsketid i 1945 blev både Klippehage Fyr og de andre fyr langs Lillebælt - sprængt i luften af danske sabotører. Under krigen fungerede fyrene således, at værnemagten, som i øvrigt havde indlagt telefon hos fyrpasserne, ringede og meddelte, at ét eller flere skibe under tysk kommando skulle passere bæltet. På et angivet tidspunkt skulle fyrene tændes.

Sabotørerne varskoede i forvejen Niels Jakobsen og meddelte ham, at fyret ville blive sprængt i luften i løbet af natten, og at han i øvrigt skulle forholde sig rolig inden døren. Telefonen havde sabotørerne afbrudt. Tidligt om morgenen lød braget, og Niels Jakobsen kunne konstatere, at fyret var totalt ødelagt.

Få dage senere kom en repræsentant for værnemagten fra Århus og besigtigede skaden. Hertil bemærkede han: "Det er dog et stykke propert sprængningsarbejde, der her er udført." Fyret blev midlertidigt genopbygget i en minimeret udgave på samme sted efter krigens afslutning.



Fyrpasser Niels Jacobsens far, Simon uden for fyret. Kender nogen pigen?

Efter bygning af Skærbækværket få år senere blev fyret overflyttet til et fyrrum øverst i Skærbækværkets bygning, hvorfra det stadig fungerer. Signalerne fra fyret kan observeres fra husene i værkbyen. Fra Kraftværksvej kan man se fyrets lysglimt i et lille nordvendt vindue øverst i den ældste bygning.



Oluf Pedersen

- Barndoms minder -

Når han lå med sin båd i havnen, kunne han smide en tamp op på kajen, og vi knægte skulle så prøve at holde båden tilbage. "Hold så ved knægte..."

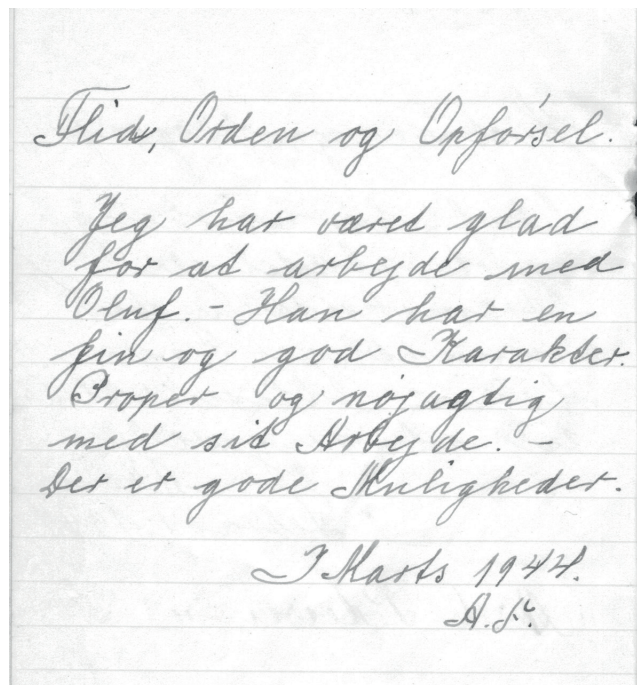
Med "Bananen" fra Æbelø

Mine forældre, Svend Aksel Pedersen og Johanne Marie Pedersen flyttede til Skærbæk i 1938, da jeg var 4 år. De havde i en årrække boet på Æbelø og kom sejlene hertil med et skib, der hed Irene, men blev kaldt "Bananen" efter dets form. Vi flyttede først ind i en kælder på Ernst Carlsensvej ved "Sandegraven". Efter at være flyttet flere gange boede vi, da jeg blev konfirmeret, i det gule hus på hjørnet Nyvej/Skærbæk Havnegade. Dengang var huset indrettet med to lejligheder. Vi var to knægte, min lillebror og mig. Min farbror og hans familie med fem børn havde den lille lejlighed; vi havde den store.

I 1947 byggede mine forældre eget hus på Fyrvej 7 - med grund ud til den høje skrænt i svinget mod Skærbæk Havnegade. Dengang kaldte vi stedet for "Fennen". Huset var en såkaldt "landarbejderbolig", hvortil man kunne få specielle statslån. Man skulle opfylde visse kriterier for arbejde for at komme i betragtning. Jeg har aldrig boet fast i huset, da jeg var konfirmeret inden indflytningen. Huset havde ikke toilet og badeværelse; det kom først til mange år senere.

En flink dreng

Min skolegang startede i forskolen ved frk. Anna Frederiksen. Jeg var nødt til at være en flink dreng, for min mor gjorde rent på skolen. Det gjorde hun i 35 år. Hun gjorde også rent hos frk. Frederiksen privat og vartede op, når hun havde gæster. Min lillebror og jeg havde til opgave at vippe alle bordene, så mor kunne komme til at gøre rent. Og stak man af fra arbejdet, var der øretæver i luften. Det var også vores opgave at tage aske ud af kakkelovnen og bære brændsel ind til næste dag. Man fyrede i kakkelovn dengang, og det var småt med brændsel. Der blev fyret med tørv.



Fra den månedlige karakter- og vidnesbyrdbog

Hos frk. Frederiksen gik vi et år i 1. klasse og to år i 2. klasse. Derefter kom vi til lærer Larsen: to år i 3. klasse og to 2 år i 4. klasse. Lærer Larsen underviste i skolen på Skærbæk Ringvej 123, der i dag er privat beboelse. Jeg plejer at sige, at jeg gik ud af 4. klasse, fordi jeg skulle ind som soldat; men det passer jo ikke helt.

15 kapsler = 1 rund is

Som drenge lavede vi mange sjove ting. Havnen var i de første mange år forbudt område, for mig i hvert fald. Min far arbejdede dernede, og han behøvede kun at sætte fingeren i vejret, så vidste vi godt, hvor vi skulle hen; nemlig hjem. Men det ændrede sig, og vi havde et



FORRESTE RÆKKE FRA VENSTRE: Ruth Krabbesmark, Erik Pedersen, Johannes Sørensen, Grethe Pedersen, Bodil Dan Pedersen, Søren Damkjær, Henning Dan Pedersen, Knud Lind, Ehlert Ottesen.

2. RÆKKE: Anne Krabbesmark, Egon Hansen (Falle), Tage Hansen, Henry Jørgensen, Gunner Larsen, Ruth Albrechtsen, Anders Høstgaard, Gunner Jacobsen, Inga Dahl, Betty Tang.

3. RÆKKE: Grethe Engelbreth, Polle Hansen, Bodil Mørk, Edith Krabbesmark, Ragnhild Pagh, Annelise Oversø, Peter Pedersen, Tage Ottesen, Jørgen Høstgaard, Holger Andersen, Oluf Pedersen.

BAGESTE RÆKKE: Frk. Frederiksen, Jens Lind, Kurt Christoffersen, Kurt Eggert, Benny Rossing, Jens Jørgen Ravn, Lizzi Engelbreth, Esther Brødsgaard, Elly Lind, Ina Johansen, Anne Grethe Lind, Else Hansen.

rigt liv på havnen. Dengang sejlede der en fjorddamper fra Kolding til Kristiansminde - et lille traktørsted mellem Rebæk og Agtrup Vig - videre til Løverodde og derefter til Skærbæk, hvor den blev i et par timer. Der var restauration om bord, og der var en gruppe borgere fra byen, der mere eller mindre fast gik om bord og fik deres eftermiddagsøl. Tjeneren var en gammel hyggelig fyr, der hed Osvald. Restaurationen lå i bunden af skibet, og vinduerne hertil var køjerne. Når Osvald knappede en øl op, så røg kapslerne ud af køjerne. Når vi knægte så lå og badede i havnen og dykkede, så kunne vi få en rund is til 15 øre, hvis vi fik samlet 15 kapsler op. Osvalds største fornøjelse var derefter at kaste alle kapslerne ud igen, så vi kunne samle dem op en gang til. Isen købte vi på fjorddamperen. Senere begyndte vi at hjælpe fiskerne med at sæbevaske bådene, når de skulle kølhales. Det fik man en sodavand for, eller også fik man lært at ryge den første smøg. Dengang rullede man selv sine cigaretter, og man blev så syg, så syg. Når man så kom hjem, troede mor, man havde influenza.

Butik – Land – Tamp

Vi var mange drenge i Skærbæk. Der var en klan i "overbyen", og der var en klan i "nederbyen", og vi rendte tit sammen. Det hændte, der blev lidt ballade. Somme tider spillede vi "Butik": Vi skovede en stor tjørnekæp og gik om til Valdemar Mørk, der var smed, og fik lavet en jernspids, formet som et kræmmerhus. Den blev skruet på kæppen, for så kunne spidsen holde. Man skiftedes så til at slå sin kæp i jorden, hvorefter de andre skulle vælte den med deres kæppe. En anden leg var at spille "Land". Vi inddelte jorden i felter og fik hver et stykke land. Derefter kastede vi en kniv med et langt blad ind i en andens land. Så trak

man en streg efter knivens retning og afskar et stykke af landet. Til sidst havde man ikke mere land og var ude af legen – eller også havde man vundet de andres lande.

Martin Holm, der var fisker og boede på Skærbæk Havnegade 33, elskede at lave sjov med os. Når han lå med sin båd i havnen, kunne han smide en tamp op på kajen, og vi knægte skulle så prøve at holde båden tilbage. "Hold så ved knægte", sagde han, og kunne han så sejle og få nogen af os i vandet, var det lykke. Sådan var de – fiskerne!

Til grin for sild

Peter Nissen, bror til smed Nissen på Fjordvej, var en af spøgefuglene på havnen. Når vi stod og syede garn og hjalp med at reparere grej, og der så kom turister og spurgte: "Hvordan ved I, at I fanger sild, og hvordan ved I, at I fanger torsk?" "Joh," sagde Nissen, "vi lægger en seddel i nettene, så fungerer det". Nogle gange kunne han bagefter spørge turisten: "Har du ikke en kniv i din lomme?" Det havde vedkommende så. "Kan du ikke lige skære det her over?" Det var så en taifunwire, hvor der var stål inden i. Så var kniven ikke meget værd bagefter. Det var Nissen i en nøddeskal.

.... og sildekasser

Vi knægte byggede huler i "Skoven" -nu området ved Alsvænget -, og dertil brugte vi låg fra sildekasserne på havnen. Men hvordan skulle vi få lågene op, hvor de skulle bruges? De var tunge at bære. Så fandt vi ud af, at rutebilen, der kom kørende fra Kolding og ned omkring havnen og videre mod købmand Jensen, måske kunne bruges. Vi lavede små bundter af lågene, og når bussen holdt stille på havnepladsen, var der en, der skulle få bagagebæreren ned i en fart og så



Stabler af fiskekasser. Købmændene Jørgen Jensen og Knud Albrechtsen på hhv. Long-John og budcykel.

op med kasserne. Nu kunne vi få fragtet dem op til næste holdeplads. Der var to chauffører: Andersen og Nielsen. Andersen var det mest sure løg; men Nielsen var en spøgefugl. Sommetider "glemte" han at holde, så vi måtte gå helt ude fra "Det skarpe Hjørne" med vore sildekasselåg. Han har helt sikkert fået sig et godt grin. Det var heller ikke så heldigt, hvis der kom nogen op og så, at der stod S. Damkjær og J & K Petersen* på kasserne. "Papa" Lind og "Put" Johan, pensionister,

der reparerede sildekasserne, var et par værre karle. Vi drenge skulle bruge søm, og når de to gik hjem til frokost, tog de altid deres hammer i lommen; men sømkassen lod de stå. Så vi kunne godt "låne" lidt søm, syntes vi.

Ferie – det duede jeg ikke til

Vi var ikke meget på ferie. Jeg husker, jeg skulle på ferie hos mine bedsteforældre engang. De boede ved



Peder og Oluf Pedersen

Sdr. Bjert, og jeg tror nok, at jeg næsten kom hjem, før min far og mor. Ferie duede jeg ikke rigtig til. Derimod var jeg med min bedstefar ude at sejle i sommerferierne. Han sejlede en ugentlig tur fra Skærbæk. Vi gik ind i Haderslev Fjord for at købe ål op og sejlede derfra ned igennem Årøsund, ned i Alssund til Sønderborg, så gennem Flensborg Fjord til Egersund og Gråsten - og så var den uge gået. Fredag sejlede vi hjem og til Kolding om lørdagen for at losse ålene ved fiskeeksportør Th. Pedersen. Jeg var med flere somre. Den tur tog min bedstefar faktisk i en hel menneskealder.

Som knægt var jeg i en periode arbejdsdreng ved smeden, Valdemar Mørk. Han fremstillede vejespande af zink, som man brugte ved fiskeriet. Spandene blev fremstillet med forskellige hulstørrelser, og jeg har boret rigtig mange huller i de spande. De små huller i ålespande og de større i spande til store fisk.

Ellers var jeg om sommeren gerne ved Anders Peter Thuesen på Højbygaard. Jeg fik 50 kr. for hele sommeren. Jeg fik bl.a. lov til at køre med ukrudtsharve på

marken, hvor Ellipsen nu ligger. Hesten hed Klara og fandt sig ikke i alt. Blev den træt af arbejdet, gik den bare hjem til gården; det kunne jeg ikke forhindre.

Hverdage

I mine drengedage levede vi af fisk 3 - 4 gange om ugen. Fisken varierede efter årstiden, og jeg er aldrig blevet træt af at spise fisk. Kartoffler og grøntsager havde vi i haven, ligesom vi selv havde en hønsegård. Til jul slagtede vi en gris, som vi havde i kompagniskab med andre. Den gang vejede sådan en gris 600 pund, når den blev slagtet.

Den daglige hygiejne bestod i etagevask; men når vi skulle i bad, og det skete ca. en gang om ugen, blev gruekedlen tændt, og baljen kom frem.

Mine forældre havde have på skrænten ned til Skærbæk Havnegade. Dengang udnyttede man alt, så de satte kartofler på skrænten; men da det første regnskyll kom, trillede alle kartoflerne ned ad vejen - så det var det.

Derefter blev der plantet æbletræer. Der boede en ungkarl nede i hullet på Skærbæk Havnegade 13. Han var vejmand og havde geder og kom et par gange om året og slog græsset, så han kunne få hø til sine geder. Han hed Charles Damkjær og var nok den eneste arbejdsmand i Taulov sogn, der havde telefon dengang. Det pralede han meget af.

Havde man brug for at ringe og endnu ikke fået egen telefon, så måtte man ned på Centralen. Der kunne man låne en telefon, der var anbragt ude i forgangen. Man skulle blot stikke hovedet ind ad døren og sige, hvem man skulle snakke med, så blev der sat "propper" i, og forbindelsen var klar. Det kostede ikke mange øre. Lysmasterne på Skærbæk Havnegade stod og råbte til hinanden. Strøm var ikke noget, man ruttede med.

Gadelysene blev tændt hen under aften, når det blev mørkt, og de blev slukket senere på aftenen. Derefter kunne folk så rave rundt i mørket. Tolder Hans Pedersen, Avernakøvej 1 (toldboligen), sørgede for at tænde og slukke på en kontakt, der sad bag på lygtepælen i svinget, hvor Børup Sandevej går fra. Det opdagede vi jo og benyttede os af ...

Da Hans Pedersen gik på pension, byggede han hus på Overgade 6. Efter ham kom en tolder, Ole Uldall Juhl fra Kolding. Han var tolder i Skærbæk i mange år.

Isvintre

Når det var isvinter, var det hele frosset til, men ude i strømmen var der ofte åbent vand. Der blev savet en rende fra det åbne vand og ind til havnen, så man kunne sejle ud og ind. Da vi var store knægte, flagede vi på isflagerne med en bådshage, og sporten var: hvem springer sidst af? Det var somme tider, man ikke var helt tør, når man kom hjem. Det var rigtig koldt; men hvis far var hjemme, når vi kom hjem, gav det hurtigt varmen igen!

Man brugte store skovsave til at save render med ind til havnen. Så sagde man altid: "Det er ikke så galt det her; det er værre med ham, der sidder dernede i den anden ende og trækker!" I virkeligheden havde de nogle meget store blyklumper bundet på den del af saven, der var under isen. Til sidst hoppede man på isen, til den knækkede af i store flager.

Om vinteren byggede vi isslæder. Den første jeg byggede var sammen med min fætter. Vi brugte en gammel seng, der blev lavet om og fik sejl af et gammelt lagen. Det var med to skøjter foran og én skøjte til ror og så ellers af sted. Det kunne gå stærkt, og det skete somme tider, at det gav en våd sok. Jeg har fået mange røvfulde.



Anders Høstgaard, Knud Lind, Oluf, Erik og Peder Pedersen

Mange havde en fladbundet pram med skinner. Man gik ved siden af ud til de våger, hvor ænderne var. Det var en yndet sport, for ænderne kunne sælges. Der var mange, der gik på andetræk ved Stegenav, og i Gud-søvig sad jægerne inde ved dæmningen. Man skød både ænder og edderfugle, og hvad der ellers kunne bruges.

I min drengetid under 2. Verdenskrig - jeg tror der var to eller tre isvintre - kneb det med mange ting. For det første var mange arbejdsløse, og for det andet manglede man brændsel. Så gik man over isen til statsskovene på den anden side af fjorden, hvor man måtte samle det udgåede træ. Jeg kan huske, at min far og Søren Christiansen, Overgade 3, byggede en stor skovslæde med hæk og hentede brænde på den. Vi knægte fik en tamp på nakken og så af sted over isen for at hjælpe. Når vi kom i land nede ved slæbestedet i Skærbæk, fik vi fat i Hans Thomsen, Gisselbakken, der havde noget kørsel med heste. Hestene blev nu spændt for skovslæden, der så blev trukket op ad bakken. Derefter kunne vi knægte få lov til at hugge træet.

Det gav varmen op til flere gange. Træet brugte vi i komfuret, når der skulle laves mad. Det med at holde sig varm var i øvrigt en historie for sig. Sokkeskafter blev f.eks. brugt som handsker uden fingre.

Gode lege - ude

Vi sejlede med legetøjsbåde. Jeg købte en brugt lystkutter for 15 kr. af Knud Albrechtsen, den senere købmand i Skærbæk. Der var hverken sejl eller mast på den. Men Søren Christiansen var lidt af en Georg Gearløs, så han lavede ny mast og bom osv. Mor syede et sejl til mig af stoffet fra en faldskærm. Vi sejlede nede på det lave vand, hvor marinaen er i dag - og så blev der kapsejlad. Far har fortalt, hvordan den gamle havnefoged tog sin blankskyggede kasket på. Førstepremien var en ny lommekniv, så det var sjovt. Som drenge byggede vi sæbekassebiler og fløj med drager. Det blev til sidst noget voldsomt med dragerne, for vi bankede pæle i jorden oppe på "Fennen" og brugte spil til at trække de store hjemmelavede drager op med. Når så snoren sprang, kunne vi næsten rende helt ned til Lillebæltsbroen for at hente dem igen.

Under krigen

Under 2. Verdenskrig lå der et tysk vagtskib uden for havnen. Det lå her under hele krigen, og besætningen blev næsten i familie med alle i byen. De tyske soldater gik bl.a. ind og var på høstarbejde. Da tyskerne blev jaget ud af Norge, kom der flere soldater derfra til Skærbæk. Det var estlændere og letlændere, der var tvunget i krig, så de ville ikke lave noget. De blev indkvarteret på gårdene, og her rendte vi drenge meget, for soldaterne havde både chokolade og cigaretter. "Min bedstefar var med til at fiske en engelsk flyver op. Han var druknet med faldskærm og hele galleriet nede

ved Brandsø. Den engelske pilot havde en tegnebog med mange forskellige valutaer, da han blev fundet. Men det afleverede man alt sammen til myndighederne; men faldskærmen beholdt man. Den var "guf", for det kneb at få stof til mange ting dengang. Det var rigtig fint stof, næsten som silke. Der blev syet mange fine skjorter af stoffet, og jeg fik som nævnt mit fine sejl.

Under krigen avlede Niels Juul på Juulsminde tobak. Han havde en stor tobakslade liggende der, hvor Skærbækhus ligger i dag. Mor syede tobak, som man sagde. Hun sad med nogle brede nåle og hængte de store blade op på snore. Jeg kan huske, min far tog nogle blade med hjem og gav dem den sidste tørring i ovnen. Så skar han de tørre blade i strimler på brødmaskinen. Der blev også tilsat smagsstoffer, for noget skulle det jo smage af.

Min far havde en bror, som sejlede til England og Holland med ål. Det skete af og til, at der kom lidt tobak med hjem i løs vægt. Vi knægte kunne ikke forstå, at vi om natten kunne høre en motor, hvorefter far stod op. Vi snakkede om, hvad det kunne være, men faldt i søvn igen. Om morgenen stod der så en sæk fyldt med kaffebønner i dåser og tobak i løs vægt. - Sækkene skulle ikke med ind til Kolding.

Hestehuller og Carnegie Fonden

Som 13 årig havde jeg besøg af mine to fætre på 16 og 18 år, som sammen med deres forældre var på besøg hos os. Og selvfølgelig skulle vi ud at bade. Vi lå jo hele sommeren nede ved vandet, og svømme, det kunne vi alle.

Vi badede, der hvor de var begyndt at bygge Skærbækværket, hvor stenmolen er i dag. Dengang var der en god badestrand der. Men lige pludselig var mine fætre

væk - jeg troede først, det var pjat, men blev så klar over, at det var det ikke. Jeg dykkede ned, fik fat i dem og slæbte dem ind til stenene - først den ene, så den anden. Det viste sig, at de begge var faldet i nogle af de hestehuller, der var på bunden. Da mine fætre ikke kunne svømme, kunne de ikke selv komme op. Hurtigt kom vore forældre til og tog over derfra. Til alt held var der rundvisning på Skærbækværket den dag, og der var en sygeplejerske mellem de besøgende. Hun kom til og hjalp os. Den fætter, der havde ligget længst i vandet, lå på sygehuset en uge.

Jeg havde reddet mine fætre, og det var det, troede jeg - men lang tid efter kom der en journalist fra Jyllands-Posten ned på havnen. Han skulle have et interview med mig. Det var Skærbæk Fiskeriforening ved formand Sigurd Lind, der havde indstillet mig til Carnegie Fondens. Senere kom brevet fra "Carnegies Belønningsfond For Heltemod", hvor der stod, at jeg havde fået 300 kr. indsat i Overformynderiet. Pengene kunne først udbetales, når jeg blev 21 år. Det var mange penge dengang.

I 1947 blev jeg konfirmeret, og dermed var det farvel til barndomsårene og goddag til ungdomstiden.

*: Fiskeeksportører

CARNEGIES BELØNNINGSFOND
FOR HEITEMOD

København, den 10 OKT 1949
Adresse: Socialministeriet.

CFJ. nr. 4272

*J antledning af den af Dem udoiste modige optræden ved den
24. august 1947 at have reddet Deres to fætre fra drukning,
har bestyrelsen for „Carnegies Belønningsfond for Heltemod“ tildelt Dem
en belønning af 300 kr., der vil blive indsat i overformynderiet.*

For fondets bestyrelse

Hoer.

Hr. Oluf Pedersen,
Skærbæk.



Dahls Varehus

- Stort udvalg og hittepåsomhed -

Varer i massevis

Hylde op og hylde ned, i skabe og i skuffer og på hver en ledig vandret flade er der fyldt op med alskens varer – en sand Aladdins hule. Sådan var Dahls Varehus på Gisselbakken, Skærbæk Havnegade 7. Her solgte Jeppe Christian Dahl og hans kone, Caroline: Strømpebånd, bukseknapper, papir- og galanterivarer, dekorations- og gaveartikler og i sæsonen også æbler, kirsebær (150 kg på et godt år) og anden frugt fra den meget store have, der lå bagved huset. Senere blev vareresortimentet udvidet med nilfiskstøvsugere, radioer og fjernsyn.

Ved juletid stod børnene med fladtrykte næser ved det store vindue for at se på alle herlighederne. Jeppe Christian var god til at pynte vinduet; men da sønnen Niels overtog denne opgave, kom der for alvor gang i både fantasi og ”mekanik”: En stor nisse drejede rundt på en drejeskive, oprindelig beregnet til fremvisning af en nilfiskstøvsuger. Nissen fungerede som blikfang, så de forbigående standsede op og fik øje på de mange udstillede varer. Her var inspiration til gaver, som både børn og voksne kunne ønske sig. Det kunne være glansbilleder, spil, hønseringe eller de dyrere legoting i træ såsom tal- og bogstavklodser, en and på hjul eller et tog.

De voksne kunne drømme om en støvsuger, der dengang kostede tæt på en månedsløn, eller en ”Unicaradio” eller måske et par flotte silkestrømper til lilleemor.

Radioer og andet elektronisk udstyr

I 1926 begyndte Jeppe Christian at bygge radiomodtagere. Da folk fandt ud af det, ville de naturligvis også gerne være med ”på moden.” Hvor mange han byggede, vides ikke; men den første solgte han til Charles

Damkjær. I starten var der tilsluttet hovedtelefoner, så det kun var muligt for én person at ”lytte på radioen”. Jeppe Christian fandt dog på at lægge de to hovedtelefoner ned i en krystalskål. Når tilhørerne så sad med hovederne ned til skålen, ja, så kunne man godt være flere lyttere! Man kunne naturligvis også købe de løse



Jeppe Christian ved tegnebrættet

højttalere. Senere fik radioerne udvendige højttalere, og disse kunne selvfølgelig også købes i forretningen. Endnu senere blev højttalerne integreret, og i vore dage er de igen løse. - Det var en selvfølge, at Jeppe Christian kunne reparere alle apparaterne.

I 1920'erne var der ikke indlagt elektricitet i ret mange huse. Derfor havde radioerne deres egen strømforsyning i form af en akkumulator og et anode-

batteri. Jeppe Christian anskaffede et opladeapparat, der kunne klare flere akkumulatorer ad gangen. De skulle jo også passes med destilleret vand og syre; så hvad var mere naturligt, end at han også påfyldte disse produkter?

Gisselhus

I 1930 købte Jeppe Christian en lille stråtekt ejendom, der lå, hvor Gisselhus i dag ligger. I huset boede en skomager til leje. En dag brændte huset; men det var heldigvis forsikret. Nu gik det hverken værre eller bedre, end at skomageren fik mere for sine brændte træskobunde og værktøj, end Jeppe Christian fik for huset. De fleste mente end ikke, at skomageren havde haft nogle træskobunde. Som om det ikke var nok, fik Jeppe Christian også en bøde oveni, fordi brandmyndigheden fandt en revne i skorstenen og påstod, at det var derfra, ilden var opstået. Der var dog ingen tvivl hos hverken naboer eller Jeppe Christian om, at det var skomageren, der havde set en fordel i at sætte ild til huset for derved at skaffe kapital til en ny virksomhed. Sådan gik det til, at Jeppe Christian efterfølgende tegnede og fik bygget sit eget hus med værksted i kælderen og en lille forretning, hvor han kunne sælge sine egne produkter i første omgang.

Det var såmænd ved høvlebænken, at den generte Jeppe Christian endelig fik friet til sin kusine, Caroline. Ikke særlig romantisk, men det skete i det for ham bedste rum i huset, værkstedet.

I starten hjalp Jeppe Christian til i forretningen efter endt arbejdsdag hos skibstømrer Carl Nissen. Her var han med til at bygge og reparere både klinkbyggede træskibe (kuttere) og kravelbyggede træskibe (lystsejlere). Derfor var det nødvendigt, at hans kone, Caroline gav et stort nap med i forretningen, ja, hun passede



Gisselhus — Skærbæk Havnegade



Caroline, Niels, Inga og Jeppe Christian

både den, børnene og mad til tiden. Hun klarede ekspeditionerne med et venligt: "Hva' sku' det være?" Hvis de ikke havde den efterspurgte vare, lød standardreplikken: "Ellers ka' vi skaf' det." Den besked var velment, og spørger man nulevende kunder, så er det den sætning, de husker Caroline for. Jeppe Christians mest kendte replik var: "Det har vi sand'li' ikke i dag", hvorfor

de to børn blev kaldt: "Sand'li' Jeppes unger."

Kunderne var ind i mellem vidner til, at både Caroline og Jeppe Christian stod med rumpen i vejret for at finde en ting, der havde forputtet sig. Det måtte ske i en Aladdins hule!

Caroline – at sælge eller "Ei"

Caroline kunne godt sno sig, hvilket hun viste under besættelsen, selv om hun i situationen var angst. På et tidspunkt kom nogle tyske soldater og spurgte, om de kunne købe *Eier*. Caroline forstod ikke tysk, så hun rystede på hovedet. "

Sådan nogle små runde nogen", sagde soldaten på tysk og lavede tilhørende bevægelser. Så viste Caroline dem nogle runde batterier til lommelygter; men tyskerne rystede på hovederne, og den ene begyndte at kagle som en høne. Da forstod Caroline, hvad det drejede sig om; men selv om hun lige havde været ude at samle æg, sagde hun nej. Soldaterne gik, og hun var glad - lige indtil hun kom i tanke om, at æggene stod i vaskekælderen og kunne ses fra vinduet i gården. De blev hurtigt flyttet, og familien mindede hende i mange år om historien: "Konen med Æggene". Caroline lo højt på sin lattermilde facon og begyndte at efterligne tyskerne igen til stor morskab for børnebørnene. Pengene var små i starten. Derfor havde familien både en lejer, nemlig Harald Iversen, der senere drev Skærbæk Savværk samt udlejning i stueetagen til en



Sidste nye modeller i radio, grammofon og TV

barber og frisør. Da barberen flyttede i 1930'erne, blev der mere plads til varesortimentet. Senere fik familien et håndkøbsudsalg fra Axeltorvs Apotek. Det var alene Caroline, der stod for udlevering af receptmedicin og håndkøbsvarer. Hun fik ofte en snak med folk og med dyrlæge Lindberg, der også hentede sine medikamenter i "Dahls Varehus". Dyrlægen havde efter eget udsagn en "metode", som kunne hjælpe ægtepar med at få et barn af det ønskede køn. Hvor ofte "metoden" virkede vides ikke.

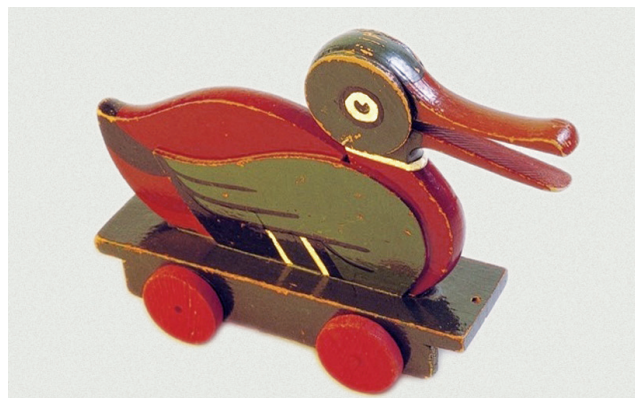
Langt senere, i 1966 byggede Jeppe Christian et hus til sønnen, Niels Dahl. Det kom til at ligge ved siden af Gisselhus. Der var beboelse på første sal, og hele underetagen var indrettet til forretning. Da Niels var

uddannet som isenkræmmer, blev varesortimentet præget af dette. Den flotte forretning solgte porcelæn og køkkenudstyr af bedste art samt isenkræmmervarer. Legetøjet fik sin egen plads. Det blev nogle hårde år med 12-14 timers arbejde i døgnet. Men udbyttet stod ikke mål med anstrengelserne, og efter fire år blev der holdt ophørsudsalg. Bygningen blev solgt til Aktivbanken.

Multitalent

Jeppe Christian var, hvad vi i dag ville kalde et multitalent. Efter afsluttet skolegang i Skærbæk kom han i tjeneste hos sognefoged Niels Juul, men fandt ud af, at han hellere ville være tømrer. Faget lærte han hos tømrer R. Rasmussen i Taulov, hvor han bl.a. lærte at lave låg til gruekedler. Låget skulle være cirkelrunt. Først samlede man brædder med not og fer til en firkant. Den savede man til en ottekant, derefter til en sekstenkant osv. Til sidst høvlede man kanterne af, indtil emnet var cirkelrunt. Nogle læringe måtte høvle meget længe, inden låget var rundt – og så var det blevet alt for lille. Om det også skete for Jeppe Christian første gang, vides ikke.

Efter svendepreven, hvor opgaven var at lave en indvendig trappe med repos, læste Jeppe Christian til konstruktør på Odense Teknikum og fik bagefter stilling hos arkitekt Billund i Fredericia. Fra tiden i Odense huskede han en kunstmaler, de havde haft som tegnelærer. Han var meget dygtig, men også berøgt for sine spidse kommentarer. Således standsede han en synsrunde ved en kvindelig studerende med bemærkningen: "Nej, nej, nej lille frøken. Tag De nu Deres vaskeskind og tør hele møget ud igen. Man kan jo ikke se, om det skal være Deres bedstemor eller en svinerumpe."



Rap - rap - rap - sagde den



Lego's første trælegetøj - Legoklodser

En af Jeppe Christians store lidenskaber var fotografering. Det første apparat, han fik, var et bælgkamera, som var lavet af træ. Der skulle skydes en lysfølsom glasplade ind, som så blev belyst enten ved dagslys eller ved en absolut ikke ufarlig magnesiumbombe, når billeder skulle tages indendørs. Gennem årene havde Jeppe Christian altid de sidste nye apparater og fremkaldte selvfølgelig også selv billederne.



Store Hans

- han kom med bussen -

"Har De ansat nogle nye folk?" "Ja, vi har ansat Hans Jensen."

"Ham ønsker jeg ikke her," sagde direktør Sandorff.

Man skal ikke have været længe i Skærbæk, før man en dag får et nik fra Store Hans, der kommer trækende med sin cykel - fra Købmandsgården* - opad Nyvej - hen ad Overgade. Undervejs er der mange, han kan slå en sludder af med. I disse "småsnakke" skulle det være mærkeligt, om Hans ikke fik ordet "herregårdsforvalter" flettet ind i samtalen. Var det Hans' storhedstid - eller?



Hans Jensen 2012

Husmanden med den bøse søn

Store Hans alias Hans Jensen blev født i 1917 i landsbyen Vindeltorp på Langeland. Han stammer fra en husmandsslægt.

Det var små kår, og man måtte finde sig i en hverdagskost, der bød på kål - kartofler - grød og brød. Hvidkåls- og grønkålssuppen faldt dengang ikke i Hans' smag. Men det gør de i dag. Hans far havde ekstrajob som tilsynsførende ved vejvæsenet i Svendborg Amt.

Vejmandsjobbet gav både ekstra midler og muligheder. Hans må have opfattet det; for senere gik han altid efter job med højere status.

Som det var skik på landet, gik Hans i skole i syv år fordelt på fire klasser og hver anden dag. Han skulle have været i den grundtvigske friskole; men hans mor syntes, den lå for langt væk. Læreren i kommuneskolen i Skrøbelev sagde til Hans' far: "Du har en bøs søn. Men han er altid villig til at hjælpe mig, når vi skal have plukket æbler og båret brænde ind". Hans tilføjer: "Jeg kunne ikke li' ham; men han er gået til. Han blev kørt ihjel. - Det var ikke mig, der gjorde det!"

Efter endt skolegang kom Hans, som man ofte gjorde dengang, ud at tjene. I de første år var han almindelig karl; men han avancerede til forkarl og fortæller, at han senere blev "ladefoged", som var forudsætningen for et forvalterjob.

Mens Hans var på Gram Gods, fik han stemmeret. "Jeg kom til at stemme på socialdemokraterne. Men jeg var det ikke", siger han.

Fagforeningsformanden

På spørgsmålet om, hvordan han kom til Skærbæk, svarer Store Hans: "Jeg kom bussen. Det var i 1950, mens Skærbækværket blev bygget. Jeg var formand i firmaet Nyborg og Nissen fra Stubbekøbing. Jeg kom fra Aabenraaværket og til Skærbækværket, og fra Skærbækværket til Fynsværket og så tilbage igen til Skærbækværket."

"Jeg blev uvenner med direktør Sandorff første gang, jeg var på Skærbækværket. Der var transportstrejke, og værket havde da sat deres to lastbiler med chauffører ind. Men det var ikke lovligt. Da jeg hørte det, sagde jeg til Brink, der var chauffør: "I må ikke køre her." Men Brink mente, at da de kørte for Skærbækværket, var



BESTYRELSES MEDLEMMER: Forreste række fra venster: Christian Jacobsen, Hans Jensen, Frederik Larsen.
Bageste række fra venster: Niels Olsen, Sam Jensen, Bent Rasmussen, Steen Hansen, Martin Hygum.

det i orden. Så måtte jeg sige: "I må ikke "brække ind" i strejken." "Det er jeg blevet klar over," sagde Brink. "Vi retter os efter dig, og jeg går ind til direktør Sandorff og giver ham besked."

Måske har direktør Sandorff beklaget sig til formanden for Skærbækværket, borgmester Willy Søren-

sen, Vejle. I hvert fald henvendte borgmesteren sig i København til hovedkontoret for Dansk Arbejdsmands Forbund, som det hed dengang. "Kan I henstille til jeres afdelingsformand i Taulov, Hans Jensen, at han ikke skal bestemme over Skærbækværket?" "Nej, gør han da det? Vi har jo lokal overenskomst med Skær-



Den første fagforeningsbygning på Tingvejen

bækværket. Du kan da ikke blande dig i, hvad vores afdelingsformand laver. Det er fuldstændig korrekt, alt hvad Hans Jensen har gjort. Skærbækværket må ikke bryde ind i et strejkeområde." Willy Sørensen måtte rejse hjem med uforrettet sag.

"Firmaet Nyborg og Nissen skulle nu arbejde for Fynsværket, og jeg fulgte med, da vi igen rykkede til Skærbækværket," fortæller Hans. "I forbindelse med min ansættelse blev overmontøren kaldt ind til direktør Sandorff: "Har De ansat nogle nye folk?" "Ja, vi har ansat Hans Jensen." "Ham ønsker jeg ikke her," sagde direktør Sandorff. "Firmaet er ikke utilfreds med ham, så det vil jeg gerne have skriftligt," sagde overmontøren. "Hvorfor vil De det?" "Jo, for så er det muligt, at

Skærbækværket kan komme til at betale ham 40.000 kr., for De må ikke boykotte en tillidsmand." "Så måtte Sandorff give sig, og han og jeg blev først langt senere gode venner."

Hans fortæller videre: "Jeg havde en Skotsk Hyrdhund, og en dag stoppede Sandorff mig og sagde: "Goddaw, formand. Det er sør'me en pæn hund, De har. Hvor har De købt den?" "Den har jeg købt hos en bonde i Kolding," svarede jeg. "Efter den tid, kunne vi godt snakke sammen. Jeg havde det godt med de andre direktører: Clausen og Beyer."

Under eget tag

I 1958 blev Hans gift med Erna Jørgensen fra Skær-

51

Bopelsforandring anmeldes straks til kassereren.

1971 Kontingent	Ekstra Kontingent	1972 Kontingent	Ekstra Kontingent
40. Okt. * 28/8 - 7/10		1. Jan. * 12 - 1/1	
41. 9/10 - 9/10		2. 8/1 - 8/1	
42. 19/10 - 16/10		3. 8/1 - 15/1	
43. 17/10 - 23/10		4. 16/1 - 23/1	
44. 24/10 - 30/10		5. 24/1 - 29/1	
45. Nov. * 31/10 - 6/11		6. Febr. * 20/1 - 5/2	
46. 7/11 - 13/11		7. 6/2 - 12/2	
47. 14/11 - 20/11		8. 13/2 - 19/2	
48. 21/11 - 27/11		9. 20/2 - 26/2	
49. Dec. * 28/11 - 4/12		10. Marts * 7/3 - 4/3	
50. 5/12 - 11/12		11. 8/3 - 11/3	
51. 12/12 - 18/12		12. 12/3 - 18/3	
52. 19/12 - 25/12		13. 19/3 - 25/3	

Ingen restancefrist pr. 31. marts.

Kontingentstempler 1971 og 1972

bæk. De havde kendt hinanden en del år og fik to børn, Freddy og Dorthe. Først boede familien i den ene ende af Bjerregården på Overvej ved garagerne. En dag foreslog Mads Juul, Juulsminde, som ejede Bjerregården og jorden deromkring, om det ikke var noget for Hans at købe jord og bygge sig en landarbejderbolig.

I 1938 vedtog Folketinget en lov om offentlig støtte til opførelse af landarbejderboliger, og året efter blev der ved en anden lov afsat 2 mio. kr. til indkøb af jord; bevillingsrammerne forhøjedes efterhånden. Loven blev set som et socialdemokratisk fingertryk på jordlovgivningen, og den gav Dansk Arbejdsmands Forbund indflydelse på den lokale administration. Frem til ophævelsen i 1971 opførtes ca. 8000 boliger inden for rammerne af 1938-loven med senere justeringer.

Som sagt, så gjort. Der var to byggegrunde. I 1961 kostede grundene 1.500 kr. og huset på 72 m² kostede 25.000 kr. Allerede i 1964 blev Hans alene; Erna nåede således kun at bo i det nye hus kort tid. Det var en stor sorg for Hans, at han skulle miste sin kone så tidligt.

Specialarbejderforbundet, SiD, blev stiftet i 1897 under navnet Dansk Arbejdsmands Forbund. Dette navn blev i 1959 ændret til Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund. Et navn, der holdt indtil 1974, hvor forbundet tog navneforandring til Specialarbejderforbundet i Danmark, SiD, nu 3F.

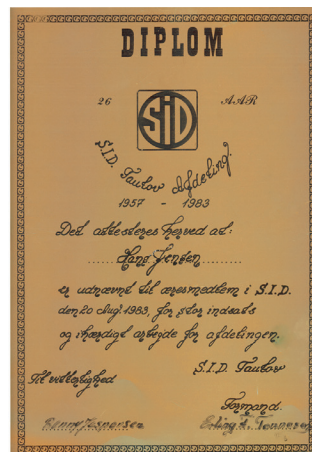
I de første år havde fagforeningen i Taulov til huse i en meget sølle bygning – på grunden, hvor plejehjemmet Stævnhøj ligger i dag. Senere byggede man det nye fagforeningshus på Tingvejen i Taulov mellem Elbohallen og det gamle missionshus. Huslejen for det nye hus var en del højere; men det hjalp, at Arbejdsformidlingen i Kolding lejede den ene halvdel af huset.

Efter kommunesammenlægningen i 1970 måtte den dog flytte tilbage til Kolding. Ved samme lejlighed sendte de et brev til "Kong Hans".

Det var en stor afdeling med næsten 500 medlemmer, Hans røgtede. De 130 af medlemmerne kom fra Skærbækværket.

"De kunne have bestemt det hele," siger Hans.

"Men de fleste kom aldrig til generalforsamlingen, så de må jo ha' været tilfredse med vores arbejde. Normalt kom der 40 - 50 medlemmer." Efter beretningen var der altid valg til formand. "Genvalg", lød det i 26 år. Hans modtog et diplom fra SiD, da han stoppede i 1983.



Øverst: Brevet til Kong Hans

Nederst: SiD diplom

Medlemsbogen

Der er ingen tvivl om, at medlemsbogen havde betydning for rigtig mange SiD'ere. I Hans' sidste medlemsbog fra 23. marts 1972, kan man se, at den første bog blev udstedt den 1. november 1948. Bogen viser, at der stadig blev brugt kontingentmærker indtil den 24. september 1977. Derefter gik man over til stempling.



Det var vigtigt, at holde medlemsbogen i orden: "Boghaveren har i dag anmeldt at have erholdt arbejde i Taulov". Straks på side 1 står ordet: ADVARSEL – om skærpeelse i reglerne angående restancefristens overholdelse: "Medlemmer, der overskrider restancefristen på 2 mdr. vil – **uden foregående varsel** – blive slettet og kan herefter kun optages som nyt medlem". "Vi var flinke til at advare medlemmerne", siger Hans. Da Taulov i 1970 blev sammenlagt med Fredericia,

I medlemsbogen står ordet: "Boghaveren". Det er ikke et ord, man i dag kan finde i en dansk retskrivningsordbog.

forblev SiD i huset i Taulov. Men i 1984 blev taulovafdelingen optaget i fredericiaafdelingen. På det tidspunkt stod Hans ikke mere ved roret, og han har siden været ærgerlig over, at huset blev givet til fredericiaafdelingen og ikke solgt. Ifølge servitutterne var meningen, at formuen skulle gå til oprettelse af et legat, hvis afdelingen blev nedlagt.

Taulov Sogneråd

Hans var opstillet på en borgerliste og sad i det sidste sogneråd i Taulov Kommune, hvor der blev kæmpet bravt for at undgå at komme til Fredericia. Et flertal i sognerådet protesterede mod den foreslåede indlemmelse, men fik afslag fra Indenrigsministeriet i 1969. Fra det gamle sogneråd var det kun gårdejer Mads Juul, Venstre, der genopstillede til Fredericia Byråd.

"Store Hans' s vej"

Hans må have forvaltet sit arbejde på bedste vis, og hvilket forvalterjob, der betød mest for ham, kan folk i Skærbæk måske have en idé om? "Herregårdsforvalter" dukker i hvert fald ofte op i småsnakken med Hans.

"Hvorfor bliver du kaldt Store Hans?" "Det ved jeg ikke; men jeg har jo en stor krop! Engang fik jeg et brev, hvor der bare stod: Store Hans' Kapel, Skærbæk. – Det kom sgu fint!"

Det er ikke alle, der har egen vej. "Store Hans' s Vej" i Skærbæk er bevis på, at en Store Hans kan få en lille vej: en forlængelse af første lomme på Fænøvej! Måske er denne gestus et tegn på taknemmelighed for Hans' altid store hjælpsomhed. Mange familier er blevet hjulpet med at udfylde skatteskemaer, og Hans har altid støttet folk, der ønskede hjælp til at klare problemsager i offentligt regi. Som tak herfor ønskede han kun betaling af næste uges tipskupon – i mange år 2 kroner og 40 øre.

Hans Jensen modtog en hæderspris fra Lucht' s legat i 1986 for sit fagforeningsarbejde.

* Købmandsgården lukkede i 2012

BYENS LYS

For mange år siden besluttede Taulov Sogneråd, at gadelamperne i Taulov skulle fornyes.

Det høje råd nænnede dog ikke at smide de gamle gadelamper væk. De måtte kunne anvendes andetsteds.

I sognerådet fik man den geniale ide, at de gamle gadelamper kunne ophænges i Skærbæk, hvor man endnu ikke havde fået gadelys.

Det viste sig imidlertid, at det var en usædvanlig dårlig ide, idet skærbækkerne naturligvis ikke ville spises af med aflagte lamper fra Taulov.

Hvorvidt sognerådet måtte spendere nye lamper på Skærbæk, eller skærbækkerne hellere ville undvære, vides ikke; men aflagte lamper fra Taulov gik selvfølgelig slet ikke.

ØNSKETÆNKNING

Da Danmark i 1917 havde solgt De Vestindiske Øer til USA, drøftede et forum af brave godtfolk i Taulov, om denne foretagsomhed fra statens side på nogen måde kunne udarte og få nogen som helst indflydelse på deres hverdag og levemåde.

Kusken, der havde den betroede bestilling at befordre jordemoderen i distriktet, når hun i embeds medfør skulle betjenes, havde denne kommentar til situationen:

Så war et' da bejer, at de hå' d so'l Skærbæk, så ku' en da ha' bløw'n fri for ål' det kyren di'e nie' me' æ jor' mu'e.





E. L. Jakobsen

- han var ELSAM -

Elsam førte i mange sammenhænge sin helt egen energipolitik og betragtede sig som ligeså folkevalgt som folketinget.

At DONG Energy ligger, hvor ELSAM engang lå, ved næsten alle i Skærbæk. At Skærbækværket og ELSAM ikke er ét fedt, ved kun de "indviede". At lederen af ELSAM direktør Erik Leif Jakobsen var et fyrtårn i dansk elforsyning, er der ikke mange i Skærbæk, der ved.

Fyrtårnet

Stærk ledelse og dristige visioner var E. L. Jakobsens kendemærker. Han uddelegerede ansvar og nedsatte tidligt selvkørende teams, længe før det ord kunne slås op i en managementbog. Han skabte virkelig pionerånd, og et af knebene var hele tiden at sørge for, at der var flere arbejdsopgaver, end der var personale til at løse dem. ELSAMs folk skulle være dygtigere end leverandørerne for at få de rigtige priser.

"This is Leif"- afskedsrevy i 1983

Melodi: Herren som skabte alt på jord...

Herren som skabte alt på jord,
han har en velkendt lillebror:
Jakobsen - himmelens gesandt,
selve Vor Herres suppleant.
Han råder over energi'n
som bliver brugt i industri'n,
og til enhver barbermaskin' -
og andet uundværligt.
Alt, hvad han gør
- Vor direktør -
til skøn opbyggelse os mennesker bli'r givet.
Hvad end han vil,
Han si'r blot til,
og straks hvert kraftværk fø'r det ud i livet.

Men E. L. Jakobsen lod ansvaret følge med opgaverne, og var ikke selv bleg for at gå forrest, når læsset skulle trækkes. Selv om han respekterede medarbejderne og havde tillid til, at de kunne løse opgaverne, så var hans dør altid åben for en diskussion, hvis man havde problemer. Pionerånden smittede af på medarbejderne, ligesom det at være gift med sit arbejde, også blev nedarvet - spørg blot ægtefællerne.

Koordinering af elforsyningen

Under 2. Verdenskrig blev den jysk-fynske elforsyning styret af et borgmesterudvalg. Efter krigen, hvor der atter skulle gang i hjulene, blev udvalget genoplivet. Navnet blev: "Udvalget for de samarbejdende jysk-fynske landsdelsværker". Borgmester Willy Sørensen fra Vejle blev formand for en bestyrelse, der repræsenterede hele området, og overingeniør Erik Leif Jakobsen blev en meget engageret sekretær. Han var født i 1916 og uddannet som elektroingeniør fra Polyteknisk Lærestanstalt i 1942. Efter otte år i Aarhus Belysningsvæsen kom han til Skærbækværket i 1950.

E. L. Jakobsen påviste, at et samarbejde om elektricitetsproduktionen ville skabe større forsyningssikkerhed samtidig med, at den samlede omkostning blev lavere. Han blev ansat til at lede samarbejdet, som i de første år var centreret omkring lastfordeling. Det var en videreførelse af den lastfordeling, som frk. Clausen havde varetaget igennem ti år på vegne af de "sydøstjyske" værker fra Aarhus Kommunale Elværk i nord til Sønderjyllands Højspændingsværk i syd og til Odense Kommunale Elværk i øst.

Han blev hurtigt kendt overalt i elforsyningen som EL-Jakobsen. I et interview i anledning af 25-års jubi-

læet blev han spurgt om, hvordan man havde fundet på navnet ELSAM. Joh, egentlig havde han foreslået ELSA som en pendant til det kendte NESA; men så sagde hans kone, Ulla: "Det er da tosset, at du ikke kalder det ELSAM, - og det blev det så til." Navnet signalerer samarbejde, og så kan det udtales på alle sprog. Sådan blev det, og organisationen blev stiftet den 1. april 1956.

Lastfordelerens opgave:

Tilrettelæggelse af den billigst mulige el-produktion:

De billigste værker producerer, mens de dyrere værker producerer minimalt. Hvis forbruget stiger, eller et af de billige anlæg får tekniske problemer, kan produktionen hurtigt øges ved at indsætte et af de dyrere anlæg.

Det jysk-fynske elsamarbejde

Elforsyningen bestod af kommunale elværker i de større byer og landforsyningselskaber uden for byerne. Disse selskaber ejede i fællesskab de oprindelige seks regionale kraftværksselskaber, som igen ejede ELSAM.

Denne struktur gjorde ELSAM til et naturligt talerør for den samlede jysk-fynske elforsyning.

Et talerør, der i mange sammenhænge førte sin helt egen energipolitik og betragtede sig som ligeså folkevalgt som folketinget.

Et beskedent gavlværelse

Direktør Sandorff, Skærbækværket fortæller i et senere interview, at det kneb lidt med at få Jakobsen skubbet ud af reden på Skærbækværket. Han var tilbøjelig til at blive hængende i sit gamle kontor og benytte



- ELSAM's første domicil. Personalet bestod af en ingeniør og en enkelt kontorassistent til at tage sig af det grove.

faciliteterne på Skærbækværket. Til sidst måtte Sandorff give ham et vink med en vognstang og bede ham forføje sig til sit eget domæne i Skærgården. I al fredsommelighed, forstås. Stedet var et simpelt gavlværelse mod syd i den østre fløj af Skærgården. Hvornår E. L. Jakobsen blev udnævnt som direktør for ELSAM, og hvor meget lejemålet i Skærgården kostede, står hen i det uvisse.

"This is Leif – afskedsrevy i 1983

Mel: ... Jacobsen..

Det var her i Skærbæk, at det skete,
en barak blev ELSAM's første hjem.
ELSAM, det sku' startes, og man ledte
for at få en leder fundet frem.
Ingen vidste rigtigt, hvad han skulle,
formålsparagraffen var lidt tam!
Men på Skærbækværket
den stilling var bemærket,
og pludselig var han ansat – det var ham,
Jakobsen.
Man kendte ikke rigtigt Jakobsen,
når man sku' knytte samarbejdet led for led,
Jakobsen fulgte med,
Jakobsen.
Han rejste rundt og hilste: - "Jakobsen" - ,
"Den lille sag, den ordner jeg skam, kan I tro,
I ta'r den bar' med ro".
Værkerne de kørte,
alt imens han førte
nettet rundt omkring de syv.
Men man ku' jo ikke sådan si' - "Ia' vær',
det ku' let virke pinligt på nogen – især
på Jakobsen,
og hvorfor sku' man støde Jakobsen?
Han holdt så blødt som på et stykke porcelæn.
- Jakobsen var så pæn.

ELSAMs første bygning blev opført på Klippehagevej
i 1958, lige over for Skærgården. Samtidig fik EL-
Jakobsen en tjenestebolig på Fjordvejen ved foden af
Kalvsbjerg. Efterhånden lagde de seks kraftværker
flere opgaver af fælles karakter over til ELSAM. Derfor
blev det nødvendigt at udvide både medarbejderstab
og bygningsareal.

Vision

De overleverede arbejdsopgaver som lastfordeler blev
naturligvis videreført. Men EL-Jakobsens væsentligste
bedrift var oprettelsen af de elektriske forbindelser til
Sverige, Norge og Tyskland.

– og en strategisk satsning

I anledning af ELSAM's 25 års- jubilæum fortæller
E. L. Jakobsen til "Elsamposten": "Hvis vi ikke var blevet
mellemed mellem det store vandkraftsystem i Norden
og det enorme el-område i Vesteuropa, ville vi i dag
have været elmæssigt isoleret – en mærkelig afkrog af
Europa. Heldigvis er vi nu centralt placeret mellem de to
store el-områder med jævnstrøms-forbindelser til Norge
over Skagerrak og til Sverige over Kattegat (Konti-Skan).
Disse forbindelser til vore nabolande betragter jeg som
noget vigtigt, som jeg gerne vil huskes for i fremtiden." –
Og det bliver han i el-kredse.

Siden 1915 var Østdanmark forbundet med det svenske
net og kunne dermed drage fordel af den billigere el-vand-
kraft. Denne økonomiske fordel undte NESA hverken
ELSAM eller NWK (det Nordwestdeutsche Kraftwerke).
Derfor foretog NESA adskillige benspænd for det dristige
forehavende. Heldigvis evnede EL-Jakobsen at lokke
unge ingeniører med den rette pionerånd til Skærbæk.
En af dem, senere driftsleder Arne Ring-Nielsen havde
faktisk i sit eksamensprojekt belyst Konti-Skan's indvirk-
ning på det jysk-fynske net og fortsatte sit arbejdsliv som
dedikeret ELSAM-mand.

Konti-Skan-forbindelsen fra 1965 går fra svenskekysten
over Læsø til Jylland. Hermed var der nu etableret en
forbindelse mellem kontinentet og Skandinavien. Den
forbindelse skabte megen opmærksomhed om ELSAM.

I tekniske kredse fordi den var den største kommercielle forbindelse med højspændt jævnstrøm, og fordi den havde den længste søkabelstrækning. I den brede offentlighed på grund af slagsmålet om at få lov til at føre luftledninger over Læsø. Og endelig på grund af de midlertidige gener for forbrugerne, som den nye teknik gav.

Det nye danmarkskort

At NESAs også var tæt på politikerne, vidner denne lille historie om: Handelsminister Hans Hækkerup beklagede overfor sognerådsformanden på Læsø det postyr, som Willy Sørensen havde lavet på øen. "Hvad for et postyr?", spurgte formanden. "Ja, det med alle de master." "Nå, dem – ja, det er jo noget, man snakker om i fjernsynet og i radioen og skriver om i Ekstrabladet og BT. Men på Læsø er der såmænd ingen, der lægger mærke til dem."

Før EL-Jakobsens og ELSAM's tid var det alene NESAs på Sjælland, der havde kræfter til dels at binde an med teknisk krævende opgaver, dels at markere sig i offentligheden. Det monopol var nu brudt med Konti-Skan. Er der noget at sige til, at ELSAM's bestyrelse og alle de ansatte i mange år frem elskede dette "danmarkskort": Ved indvielsen af Konti-Skan forbindelsen sagde Willy Sørensen: "Men ganske særligt vil jeg takke ELSAM's stab for den præstation, der hermed er ydet. Det har været et meget stort læs at trække for det i forhold til opgaven meget lille personale. Det har i perioder været nødvendigt at sløjfe alle begreber om normal arbejdstid og nattesøvn, og alle har så at sige måttet sætte sig på skolebænken igen for at kunne yde deres indsats i dette for danske ingeniører og teknikere nye gebet."



"Det nye danmarkskort" Kortet over det jysk-fynske samarbejde

EL-Jakobsens ledelsesstil havde vist sig effektiv. Hans strategiske tænkning havde vundet over NESAs bundlinjefiksering.



Høj cigarføring på Skærbækværket — Poul Sonne, Ewald Petersen og E.L. Jacobsen

Skagerrakforbindelsen

Forbindelsen til Sverige blev i 1976/77 suppleret af en forbindelse til Norge. Via disse blev det muligt at udveksle store mængder energi frem og tilbage mellem det centrale Europa og det centrale Skandinavien. Overskud fra norsk vandkraft kunne i nedbørsrige sæsoner eksporteres sydpå. Når det kneb med vandressourcerne i Norge, eksporterede ELSAM elektricitet til nordmændene. Samtidig gav det gode muligheder for optimal udnyttelse af svensk atomkraft. Også for dansk elforsyning har ledningen til Norge været af stor betydning, idet den udnyttedes som reserve ved driftsforstyrrelser.

"This is Leif" – afskedsrevy i 1983

En sketch med spørgsmål til og svar fra "Tante INFO"

Hallo, hallo, hvornår kommer så den Storebæltsforbindelse?

Aldrig, - ELSAM bygger kun udlandsforbindelser, - ikke ulandsforbindelser.

Hvor var de grove!

Kernekraft?

I 1970'erne var EL-Jakobsen stærkt optaget af at udbygge el-produktionen med atomkraft.

Som forberedelse blev mange af de erfarne teknikere fra de seks kraftværker hentet til en nyoprettet projekteringsafdeling i ELSAM; den senere Kraftværksafdeling. En stor andel af de ansatte var engagerede i samarbejde med Forsøgsstation Risø ved Roskilde og var på studieophold på svenske a-kraftværker.

Efter lovforslaget om indførelse af kernekraft fra 1974 blev der sat fart i forberedelserne. En lang række steder blev udvalgt som mulige byggepladser. Bedst kendt er vel skitseprojektet ved Gyllingnæs, som skabte en voldsom debat.

I hele debatten var ELSAM og en enig bestyrelse fortalere for kernekraft, selv om en stor del af bestyrelsen var politisk udpeget, og selv om der i Folketinget var flertal mod kernekraft. EL-Jakobsen var personligt meget ked af udgangen på diskussionen, da han mente, at modstanden byggede på usaglige argumenter. Trods mange fortalere for atomkraftens fortræffelighed lykkedes det aldrig at komme igennem med et a-kraftanlæg i Danmark:

Den folkelige modstand var for stor. Atommarkeringer, grønne bevægelser og atomkraft-nej-tak-arrangementer holdt hele tiden politikerne til ilden. Atombomben over Hiroshima var ikke glemt.

Den næsten ti år lange debat endte med Folketingets vedtagelse af, at der aldrig kan opføres kernekraftværker i Danmark.

Fra "This is Leif - afskedsrevyen i 1983

Mel: Brændt af

I de sidste mange år
har vi diskuter't,
om i A-kraft vi mon får
folk gjort interesser't.
REO, OOA og I
debatteret har.
Pludselig så hører vi
ELKRAFTs kommentar: -
"Vor debat skal være lødig,
Det' nok bedst at få det sagt -
KERNEKRAFT ER OVERFLØDIG"
- så er det hele ødelagt.

Gift med sit arbejde

Ja, det var E. L. Jakobsen i de flestes øjne. Arbejdet levnede ikke plads til mange fritidsinteresser. Hans kone, Ulla deltog på et tidspunkt i et malerkursus, som Grethe Johansen forestod. En af maleaftenerne foregik hjemme hos Jakobsens, og da EL-Jakobsen så kursisternes arbejde, udtalte han: "Det kan jeg gøre lige så godt." Så fangede bordet, og resultatet blev, at EL-Jakobsen forsynede bestyrelseslokalet på ELSAM med portrætter af Willy Sørensen og Thorvald Jensen. Men der kom også andre motiver.

Rejser til fjerne destinationer blev der også tid til i årenes forløb - dog gerne i forbindelse med arbejdet. Da han var blevet pensionist, fortsatte rejserne, og han nød bl.a. en månedlang tur til Sydafrika på et af ELSAM's store kulkibe.



EL-Jakobsen og Ulla på 25-års jubilæumsdagen

"This is Leif - afskedsrevy i 1983

Mel: Hvorfor fa'en sidder Krag

Midt på direktørens bord
 ligger bunkerne og gror,
 og i forkontoret står et blandet kor, -
 nogle brummer lidt i mol, mens andre brøler vildt i
 dur:
 "Mon for pokker ikke snart det bli'r min tur"?
 Men hvor fa'en er Jakobsen,
 er han nu rejst bort igen,
 er der næsten flere steder at ta' hen?
 Der er næppe i Langtbortistan det mindste usle hul,
 uden at Jakobsen har vær't og set på kul.

ELSAM's bestyrelse betragtede sig i hele perioden
 med E. L. Jakobsen ved roret som el-forbrugernes
 værn mod udbytning fra statsmagts side.

"This is Leif" - afskedsrevy i 1983

Mel: Herren som skabte.

Upopulært kan det se ud,
 men tænk på, at næst efter Gud,
 ingen ved bedre, hvad der er godt
 både for hytte og for slot.
 Jakobsens elektricitet
 bedrer på livets kvalitet,
 aldrig er bedre lys vel set -
 end i Jakobsens pære!
 Master "en masse"
 fik han på plads.
 Gavmildt os mennesker blev strømmens glæder
 givet vor hele jord, fra syd til nord - .
 Vort strømforbrug forgylde hele livet.

I 1983 gik E. L. Jakobsen på pension og efterfulgtes
 af Georg Styrbro, der med bestyrelsens opbakning
 videreførte Jakobsens selvbevidste stil.



Billede malet af EL-Jacobsen – Klitlandskab ved sommerhuset



Havenes Rolls Royce

- Skærbæk Bådebyggeri -

Erik Pedersens lukusriøse Fæno-både og Tvinds satsing på den store glasfiberbåd Animos

Havenes Rolls Royce

”Vi kan vel kalde den havenes Rolls Royce”, var en replik, der blev udvekslet mellem to bådkyndige personer ved en bådudstilling om en motorsejler bygget på Skærbæk Bådebyggeri for 30 - 40 år siden hos Erik Pedersen. Efter at de to havde gennemgået båden fra mast til køl, mente replikkens ophavsmand, at det var en passende konklusion. Hertil replicerede den anden, at det måske ikke var en helt rimelig sammenligning at drage, idet det var hans opfattelse, at Rolls Royce på det seneste havde slækket en smule på kvaliteten, hvilket bestemt ikke var tilfældet for Skærbæk Bådebyggeri's vedkommende.

Læreår

Erik Pedersen, der i mange år ejede bådebyggeriet i Skærbæk, lærte som ganske ung bådebyggerfaget i en virksomhed ved Egersund. Efter udstået læretid fik han lyst til at samle erfaringer og oplevelser ved at bygge både i Norge. Et land som har stolte traditioner med bådebyggeri til fiskerflåden. Traditioner der rækker helt tilbage til vikingetidens søfarende.

Erik etablerede sig i en nedlagt flyhangar i Molde i Norge. Her byggede han fiskerbåde. Da lejlighed bød sig til at opleve, hvorledes træskibe opfører sig i deres rette element, tog Erik hyre på et par månedlange togter på sælfangst til nordatlantiske destinationer. Dette var virkeliggørelsen af hans drengedrømme om det eventyrlige liv på havet.

Det var barske ture med jernmænd i træskibe; men også gode og lærerige oplevelser med godt kammeratskab, fortæller Erik.

Efter at have opholdt sig i Norge i 9 år fik Erik ansættelse ved Odense Stålskibsværft og ved det dengang nye Lindøværft i nogle år.

Egen virksomhed

Lysten til egen virksomhed modnedes ved arbejdet og blev realiseret med købet af Skærbæk Bådebyggeri i 1963. Virksomheden var siden midten af trediveerne ejet af bådebygger Carl Nissen. Hovedbeskæftigelsen havde været vedligeholdelse af fiskerflåden; men det havde også været nødvendigt med en del anden beskæftigelse, f.eks. etablering af det første vandforsyningsnet i Skærbæk.

Erik Pedersen havde på købstidspunktet intentioner om at vedligeholde den lokale fiskerflåde. Sammen med lidt nybyggeri skulle det være hovedbeskæftigelsen i virksomheden. Arbejdsmængden heraf var imidlertid for højt takseret. Der skulle mere til for at opnå en fornuftig indtjening.

Erik havde som sin forgænger en del eksternt arbejde; bl. a. med bygning af bolværk ved Skærbækværket.

Succes

Til alt held fik Erik kontakt til en skibsmægler i Kolding, der fik ham sporet ind på at opkøbe træskibe, der havde været anvendt til notfiskeri i Norge. Her var man gået over til anden fangstteknik, og nogle både var således blevet udrangerede.

Erik kendte disse både fra sit ophold i Norge og vidste, at de var udmærket egnede til ombygning til lystfartøjer. Derfor aftalte Erik med mægleren, at denne skulle henvise potentielle købere til Erik Pedersens bådebyggeri, hvis de var interesserede i en ombygning. Denne aktivitet blev en succes og lagde grunden til en effektiv og lønsom virksomhed i Skærbæk.



En af "Fænø" bådene

Bådebyggeri i luksusklassse

Lysten til selv at designe og bygge både var intakt, og Erik valgte at udvikle en type motorsejler, som skulle være i luksusklassse. I begyndelsen var den tidligere ejer af bådebyggeriet behjælpelig med projekteringen. Bådtypen fik navnet "Fænø" efter øen ude i Lillebælt, efterfulgt af et tal, der angav bådens længde målt i fod: 36, 42 og senest 47. Skroget blev støbt i glasfiber hos LM i Lunderskov. Erik og hans folk lavede selv støbeformene dér. Resten af byggeriet blev udført i Skærbæk.

Dette tiltag viste sig succesfuldt, idet der var et velbeslået udenlandsk købermarked til bådtypen. Kun en enkelt af disse både blev solgt i Danmark; men pengesterke tyskere var meget interesserede. En bådudstilling i Hamburg satte for alvor gang i salget. Virksomheden voksede støt og roligt til 14 medarbejdere. I 1967 udvidede Erik værftet med nabovirksomheden, Iversens savværk.

Brand

Umiddelbart før 10-års jubilæet skete katastrofen: En tidlig morgen, den 12. oktober 1973, udbrød en voldsom brand, der udviklede sig meget hurtigt. Nogle gløder havde overlevet i fyret fra dagen i forvejen og forårsagede, da der blev tilført nyt brændsel, en støvbrand, der på kort tid bredte sig til hele værkstedet. Virksomheden nedbrændte, og nogle både, der var under bygning, blev også flammernes bytte. Efter en tænkepause besluttede Erik Pedersen sig for at genopbygge virksomheden. Bådebyggeriet kom i gang igen og nåede op på fuld arbejdsstyrke; men vilkårene for at drive forretning havde ændret sig voldsomt på grund af oliekrisen. Produktionen faldt fra bygning af 10 både pr. år til 6-7 stykker.

Fænø 47

Erik indså, at brændstofprisen for sejlads med motorsejlerne ville øges væsentligt på grund af oliekrisen. Derfor udvidede han serien med en "Fænø 47", der blev udviklet med stor opmærksomhed rettet mod mindre brændstofforbrug. "Fænø 47" blev seriens flag-skib, hvilket prisen afspejlede: tre mio. kr. og opefter, alt afhængigt af udstyr.

"47"-eren blev en stor salgssucces; men oliekrisen havde anrettet flere ulykker end de stigende brændstofpriser.

Finanskrise

Finansmarkedet i Anker Jørgensens regeringstid havde som følge af oliekrisen ændret sig radikalt. Investorerne foretrak at anbringe deres midler i statsobligationer frem for i produktionsvirksomheder. Obligationer gav større renteafkast.

Denne omstændighed bevirkede, at renterne af lån til

produktion steg Himmelhøjt. Erik forsøgte at imødegå vanskelighederne ved at hæve salgsprisen på bådene, men blev frarådet denne løsning af bankens eksterne rådgiver. En ubehagelig tilbagegang i salget kunne blive resultatet, mente denne løst tilknyttede rådgiver. De stærkt øgede renteudgifter medførte på længere sigt, at firmaet gik konkurs i 1979. På dette tidspunkt var der 29 ansatte. Bådebyggeriet blev overtaget af repræsentanter fra Erik Pedersens handelsforbindelse i Hamburg. Erik blev ansat som daglig teknisk leder, og Lasse Wihtt som administrativ leder. Han udtalte efter overtagelsen, at det var skændigt, at det gik som det gik med økonomien for Erik Pedersen; firmaet var godt funderet og ledet og kunne sagtens have været reddet, hvis der havde været givet fornuftig finansiell rådgivning i tide.

Animos

Erik solgte en "Fænø 47" til en velhavende svensker. I handelen indgik, at Erik skulle sejle med fra Skærbæk til Stockholm for at instruere svenskeren i bådens rette betjening og behandling.

I en hyggestund på vej op gennem Kalmarsund spurgte svenskeren Erik: "Hvor stor en glasfiberbåd er det muligt at bygge?" Erik mente, at det nok lod sig gøre at bygge endog meget stort i glasfiber, fordi forsøget var gjort af den svenske marine. "Jeg tror, det vil være muligt at bygge en glasfiberbåd med så høje master, at den kan klø Lillebæltsbroen under bugen, hvis den passerer bæltet", mente Erik.

Inden de nåede Stockholm, havde de indgået en aftale: Svenskeren skulle se på finansieringen, og Erik skulle prøve at beregne en pris på et sådant projekt.

Det skulle blive verdens største lystfartøj. Den svenske ophavsmand, der var hotelejer, havde planer om



Animos usædvanlige søsætning

at sejle med luksusturister. I Caribien om sommeren og i Middelhavet om vinteren. Skibet skulle hedde "Animos", besluttede svenskeren. Det betyder STÆRK STORM – og det blev der!

Det var meget svært at beregne bådens pris. Der var intet at sammenligne med. Lidt over 9 mio. kr. nåede Erik frem til. Svenskeren, der også havde gjort sit hjemmearbejde og indgået aftale med et leasingselskab, takkede ja; og de tyske ejere af bådeværftet i Skærbæk var med på ideen.

Yachtfirmaet Oehlmann i Travemünde tegnede "Animos". Erik blev dog noget forskrækket, da han opdagede, at værftjerne havde slået 1 mio. kr. af prisen og stillet en halv mio. kr. i udsigt til en svensk mellemmand.

Men arbejdet gik alligevel i gang i Skærbæk. Skroget, der var planlagt til en længde af 38 meter og en bredde af 8 meter, blev støbt på stedet over en form på en sådan måde, at båden blev støbt med bunden i vejret. En teknik, kaldet sandwich-metoden blev anvendt såle-

des, at skroget kom til at bestå af to lag glasfiber lagt på tværs med et isolationslag imellem. En særdeles stærk konstruktion, fortæller Erik.

Skibet var beregnet til at sejle med 6 besætningsmedlemmer og 12 passagerer på luksusklasser. På et tidspunkt indså Erik, at den opgivne pris slet ikke kunne holde. 14 mio. kr. ville nok være et mere sandsynligt slutresultat.

Krise igen

Selv om svenskeren godkendte det nye overslag, gik det galt med økonomien. I følge Erik var de tyske ejere mere interesserede i at hive penge ud af værftet end i at bygge både. En såre uheldig forretningsmodel.

Ved den følgende konkurs blev det fastslået, at forskellige finansielle tiltag i tysk regi ikke var foregået helt efter reglerne. Projektet med "Animos" var på ingen måde skyld i, at værftet efter lidt over tre års forløb med tysk ejerskab gik konkurs. Det skyldtes, at der var oprettet en bankgaranti via det svenske leasingselskab.

Repræsentanter fra forsikringselskabet Veritas kom for at vurdere byggeriet i forsikringsmæssigt øjemed. Her blev udtalt stor anerkendelse af byggeriets kvalitet. Alt, selv den mindste detalje var udført på bedste måde. Men båden var endnu ikke færdigbygget.

Ved tyskernes afvikling af bådeværftet efter konkursen opstod der megen tumult: Halve og hele aftaler om overtagelse, løfter der blev holdt eller brudt. Nogle ville købe virksomheden, men ikke "Animos" - andre omvendt.

Svenskeren fik sig manøvreret ud af foretagendet ved hjælp af bankgarantien, og Erik Pedersen forlod værftet til fordel for en lederstilling ved et bådebyggeri i Svendborg. Kurator forsøgte efter bedste evne at udrede trådene.

På et tidspunkt foreslog banken, der havde store værdier i projektet, at skære "Animos" i småstykker og smide det hele væk. En horribel tanke ifølge Erik Pedersen, idet han kunne oplyse, at der var investeret 27.000 timer i projektet. Glasfiberarbejdet var næsten færdigt, motorer og generatorer var på plads, og 25 - 30% af resten var færdigt.

Ved et tilfælde kom man i kontakt med Tvind og spurgte, om man her var interesseret i at overtage "Animos" og fuldføre byggeriet. Efter en tænkepause gik Tvind ind for ideen med den indstilling, at hvis nogen havde ment at kunne bygge verdens største lystfartøj, så kunne Tvind vel også.

Nu rykkede Tvind ind i Skærbæk med et antal unge mennesker og gik i gang med opgaven. Erik Pedersen accepterede at lade sig genindsætte i projektet med en kontrakt, der skulle løbe i 5 år. Tvind overholdt ikke kontrakten, hvilket blev dyrt for dem, idet Erik anlagde sag for at få ansættelsesaftalen respekteret. Han vandt sagen. Selv om Erik nu ikke var ansvarshavende, vejledte han tvind-folkene, som næsten færdigbyggede "Animos" i Skærbæk.

At søsætte båden i Skærbæk var en mulig løsning, men Tvind valgte at fragte "Animos" på en flåde til en flydedok i Fredericia, hvorfra den senere blev søsat. Da "Animos" forlod værftet i Skærbæk, var det et tilløbsstykke. Folk stod på fiskehusenes tage og så båden slingre ud af værftet på træroller.

I Fredericia blev en del manglende arbejde udført, hvorefter "Animos" sejlede til en destination på den tyske østersøkyst. Her byggede tvindfolkene båden helt færdig. Det sidste Erik Pedersen med sikkerhed ved er, at "Animos" sejlede vesterud via Kielerkanalen mod ukendt mål.

Når nogen spurgte til "Animos"'s videre færd, blev der



Animos eller Southern Cloud eller Butterfly McQueen?

svaret, at båden var købt af en norsk reder. Men folk, der kendte lidt til sagen, mente, at "Animos" sejlede sydvestover til Caribien for der at danne base for Tvind-toppen.

Nyt om "Animos"

På forunderlig vis fik Anja Thomsen, tidligere bosat i Skærbæk, nys om "Animos". Anja er udvandret til Australien, hvor hun bor med sin familie nær Sydney. I forbindelse med sit arbejde dér mødte hun en jævn-

aldrende, der havde været med til at bygge båden i Skærbæk. Hun kunne fortælle, at skibet lå sejlklar og til salg i en bugt ca. 40 km. nord for Sydney. Desværre lykkedes det ikke for Anjas forældre, Gerda og Troels Thomsen at få en sejltur med "Animos", da de besøgte datteren i 2013. Skibet var – som Tvind-toppen – forsvundet ud i det blå.

"Animos" kan søges på nettet under nyere navne: Southern Cloud og Butterfly McQueen.



Mødestedet

- Skolen som kulturcenter og et 25-års jubilæum -

I 1980'erne var man i Folketinget lydhør over for skolens tanker, og i den nye folkeskolelov af 1993 var meget af indholdet præget af det arbejde og de erfaringer, der var blevet gjort i Fredericia.

Nye tanker om skolen

Allerede tidligt i 1980'erne var man i Fredericia i gang med de nye skoletanker, som tre skolevæsener i Danmark var med til at udvikle. Det blev Fredericia, der som den eneste kommune fuldførte eksperimentet. Resultatet blev i 1990 til publikationen: "Et skolevæsen i bevægelse - Hvorfor? Hvordan? Hvorhen?" I de år var man i Folketinget lydhør over for skolens tanker, og i den nye folkeskolelov af 1993 var meget af indholdet præget af det arbejde og de erfaringer, der var blevet gjort i Fredericia.



Annonce i Fredericia Dagblad

Skolen som lokalt kulturcenter var et af de områder, der var blevet arbejdet på at udvikle helt fra midten af 1980-erne. Så da man i Fredericia Skolevæsen åbnede for muligheder for at få midler til at udføre opgaven, slog Skærbæk Skole til. Der var sat midler af til 3 års forsøgsarbejde; men skolen fik 2 år mere. Lærerne Kirsten Nielsen og Bent Henriksen blev valgt til at forestå orientering om og igangsættelse af kulturcentret.

Mødestedet

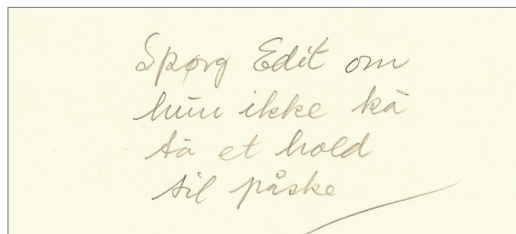
Kirsten Nielsen siger: "I de år søsatte vi "Mødestedet", som var et tilbud til alle borgere i byen om vederlagsfrit at kunne låne skolens lokaler. Man kunne med sin

Herremotion - onsdage, kl. 18-19

Der var mange andre emner:

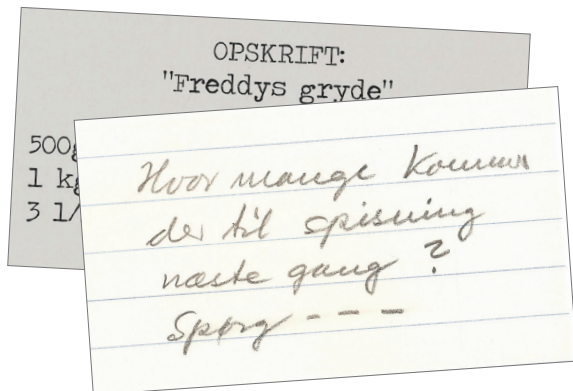
Rytmik, 3-6 årige - torsdage, kl. 17-18
Porcelænsmaling, - tirsdage for dem, der har lyst
Kalligrafi ved Finn Olesen
Syning ved Edit Jensen
Silkemaling ved Lise Simonsen og
Knipling ved Helga Zofmann.

gruppe med eller uden leder troppe op i speciallokalerne: håndarbejde, billedkunst, sløjd, gymnastiksal, skolekøkken eller de almindelige klasseværelser. Her kunne man gå i gang med det, man brændte for."



I den lyserøde folder, der blev "Mødestedet"s signal til omverdenen, kan man læse om de mange aktiviteter. De fire nævnte instruktører blev vel modtaget. Et år var der 20 tilmeldinger til blomsterbinding, og en selvbestaltet yogagruppe fik arbejdet sig støt gennem øvelserne. Skolekøkkenet havde 20-30 deltagere hver uge til fællesspisningen. Her kunne man eksempel-

møde 4 generationer af familien Krabbesmark, og en af aftenerne opkaldte man en makaroniret efter aftenens chefkok: "Freddys gryde", på trods af, at samme Freddy ikke gik under makaroni.



De følgende uger bød menuen på:

Kylling m/pommes frites og salat
Spaghetti m/kødsovs
Stegt rødspætte m/persillesovs
Pariserbøf m/salat.

Middagen kostede 10 kr. pr. næse, og familierne stod på skift for arrangementet. Hyggeligt og sjovt var det altid. Da amatørteatret SAT et år var klar til premiere, kunne folk først spise på "Mødestedet". Det gjorde 85 personer, så der har været gang i gryderne den dag! Derefter gik man så til årets forestilling. I 1991 var det Dario Fo's "Marcolfa."

"Mødestedet" arrangerede også ture - om ikke ud i det blå, så en tur til Nordchoklad, hvor vi havde "en mand på stedet", nemlig Peter Holst. Det blev en aften! Vi så godt nok fabrikken - men at kunne bade i slik overdøvede alt.



Der gøres klar til bagte kartofler

I 1991 arrangerede Skærbæk Beboerforening "Årets Kulturdag". Hele formiddagen var der arrangementer på skolen. Fredericia Spillemandslaug spillede op til dans, og folkedansernes børnehold gav opvisning. Om aftenen kunne man deltage i "Mødestedets" fælles-spisning. Det blev igen et tilløbsstykke med godt 100 personer, og der blev selvfølgelig musiceret under spisningen. "Fint sku' det være".

Interessen daler

Men som med andet skrumpede gejsten med årene. På madholdet enedes man om kun at spise sammen én gang om måneden, fordi mange ellers blev fratrasket chancen for at deltage i andre arrangementer. Men herregymnastikken overlevede.



Kurt Lind-Frandsen

En skattet aktivitet

Holdet blev startet af Kurt Lind-Frandsen i 1988, og den dag i dag møder "karlene" op onsdage fra kl. 16-17. I anledning af "Skærbæk Senior-Motion"s 25-års jubilæum fortæller Kurt Lind-Frandsen:

Jeg havde gået til gymnastik i Taulov, men syntes, det var fint, om vi også fik et herregymnastikhold i Skærbæk for 50+ ere. Vi var seks på det første hold. Jeg er ikke helt sikker på, hvem de seks var; men jeg tror det var følgende: Foruden mig selv Bent Hen-

riksen, Overgade, Kurt Lohse, Tåsingevej, Niels H. Nielsen, Turøvænget, Erik Gøtke, Alsvænget og Poul Erik Andersen, Lyøvænget. Når jeg tror, det var dem, bygger det på, at på den første deltagerliste, som jeg har gemt, er det de seks personer, der står øverst, og de har alle sammen som de eneste områdenummer 05 foran deres telefonnummer, og det blev ændret i 1989 til områdenummer 75 - altså: Keine Hexerei, nur Behändigkeit.

Vi havde ingen instruktør; men jeg indvilgede i, selv om jeg ikke havde nogen egentlig uddannelse, at tage jobbet som leder, indtil der måske dukkede en bedre op - han er ikke kommet endnu - her 25 år efter! Jeg var ganske vist ikke nogen novice inden for gymnastikken. Jeg havde i mine unge dage ledet drengegymnastik i FDF og havde også selv i flere år dyrket gymnastik, så jeg valgte et program, som i hvert fald ikke kunne skade.

Det program har vi kørt i alle årene, og det er der ingen, der har brokket sig over.

Programmet er delt i tre afdelinger: Først Hjerteforeningens Musikmotion, så styrkeprøver, jeg selv har sammensat og sluttelig et afspændingsprogram. Deltagelsen har i årene været stigende. Fra seks deltagere det første år til omkring tredive de senere år. Vi har altid startet den første onsdag i oktober og sluttet den sidste onsdag i marts, afbrudt af tre ugers juleferie. Vi har også altid benyttet Skærbæk Skoles gymnastiksal. Når skolen skulle bruge salen til bl.a. teaterforestillinger, så blev vi forvist til andre lokaler, f.eks. sanglokalet. Vi har altid holdt afslutningskomsammen ved juletid og ved sæsonens slutning. Ved juleafslutningen har vi, siddende på en skammel fået en juleøl samt "en lille



Ledes der efter kontaklinser?

en”; men ved sæsonafslutningen har det været det store kolde bord. De første år, da vi ikke var så mange, holdt vi det privat hjemme hos os. Hver især kom med en ret, og hvem husker ikke Kaj Johansens hjemmelavede saltsild? De var en sikker succes hver gang, især vel nok fordi de blev sendt af sted med en – ja, gæt selv! Senere, efter at vi blev mange, holdt vi det på skolen eller i Skærbækhus, hvor vi har fået maden fra kokken på Elsam, eller hvad det nu hedder i dag. I år (2012), hvor vi har 25-års jubilæum, holder vi afslutning med en fest i Skærbækhus. Og selvfølgelig skal vi synge ”vores egen sang”, som jeg skrev for år tilbage:

Motionssangen

Mel: Åh ja, ham ka' vi li'....

Hvor har vi gå't de sidste 25 år?
 Hvor er den bedste motion, man får?
 Hvor ka' man komme med lysegrå hår?
 Hvor får man mindre vomme?
 Skærbæk Senior-motion,
 Skærbæk Senior-motion,
 Skærbæk Senior-motion,
 Der ka' vi li' at komme!

Det har været 25 dejlige år sammen med pragtfulde mennesker. Ikke alene har vi holdt os i form, men vi har også haft mange gode og festlige stunder.



Multibanen

- Børnenes lyse ide -

Hvad var det, elevrådet ikke ville arbejde med? — Det var mobning.

Hvad blev resultatet? — Sammenhold, samarbejde og et nyt samlingssted.

Ideen

Først på skoleåret 2007 holder skoleleder Poul Jakobsen formøde med 2 repræsentanter fra elevrådet, Louise Sørensen og Jonas Roager Jensen, begge 7. kl. "Hvad vil I have på programmet i år?" spørger Poul Jakobsen. Ja, hvad kunne være interessant? "Mobning, var det et godt emne?" "Øv, det gider vi ikke; det skal vi



Elevrådet: Louise, Thomas, Kristoffer, Malte og Jonas

altid snakke om". For at få drejet samtalen væk fra den lidt negative stemning fortæller Poul, hvad han har observeret på sin sommerferietur i Europa: "Selv om vi var i bjergområder, var der altid på et plant sted lavet baner, så børnene kunne spille fodbold og andre spil. – Det var en slags multibane!"

"Det var en god ide, Poul. Sådan en vil vi osse ha'!"

"Hvad koster den?" "Hvor kan vi lægge den?" "Hvem kan hjælpe os?"

Louise og Jonas solgte ideen i elevrådet på trods af de mange spørgsmål, der skulle besvares. De tog så sagen i egen hånd - byen manglede selvfølgelig en multibane.

Samarbejde – barn og voksen

I begyndelsen troede de, banen kunne laves for omkring 100.000 kr. Men det viste sig hurtigt at være alt for lidt. Skolebestyrelsen sagde god for ideen, og forældre i lokalsamfundet trådte til. De hjalp børnene med at lave en projektorganisation, så man kunne få overblik over opgaven. Den var kendetegnet ved, at alle roller var besat af en voksen og en elev. Samarbejdet elev/voksen blev det bærende element for opgaveløsningen.

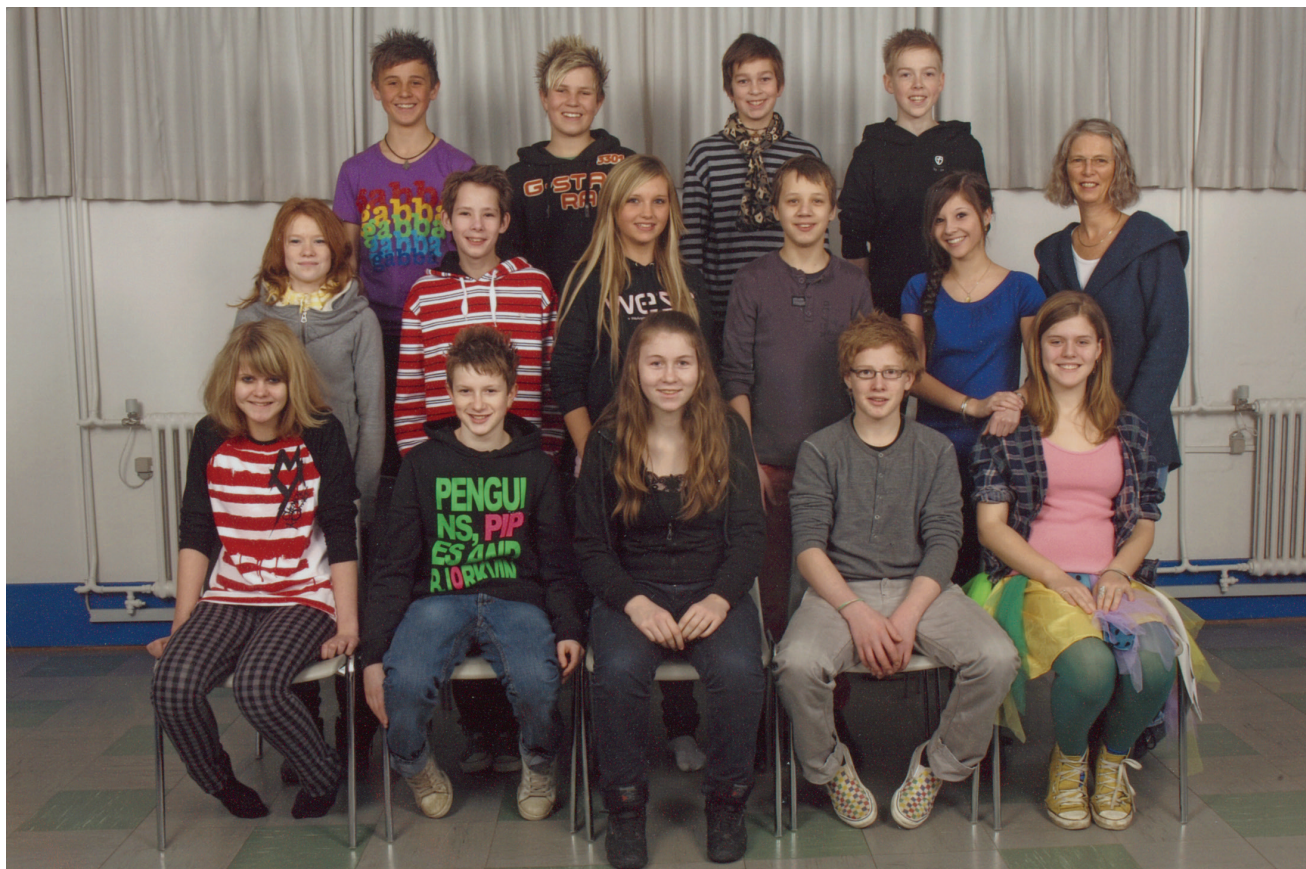
De 5 roller i projektet var:

1. Projektstyring
2. Markedsføring
3. Aktiviteter i lokalområdet
4. Finansiering
5. Byggeprojekt

Indsatsen

Der blev nu gået til sagen med liv og sjæl. Elevrådet skrev ansøgninger til store og små fonde, byer med multibaner blev besøgt, og der blev indhentet tilbud. På den måde fandt man frem til den bane, som blev ønskebanen. Men prisen ville blive 400 – 500.000 kr.

Jonna Heebøll, som både er sekretær på skolen og formand for Skærbæk Beboerforening: "Da vi ansøgte om midler hos Bygge- og Anlægsfonden, blev vi opmærksomme på, at såfremt vi skulle gøre os forhåbninger om at modtage støtte med et antal kroner, skulle projektet i forvejen være lokalt forankret med det samme antal kroner, som vi ansøgte om. Derfor besluttede Skærbæk Beboerforening at hjælpe med 150.000 kr. Det betød, at Bygge- og Anlægsfonden også støttede os med det samme beløb. De resterende penge blev dels samlet ind ved sponsorater fra: DONG Energy A/S og



Bageste række fra ventre: Jacob, Morten, Jonas, Anders

Mellemste Række fra venstre: Stephanie, Mads, Franziska, Kristoffer, Mie, Lærer Mette Philipsen

Forreste række fra venstre: Sara, Joachim, Signe, Jakob, Katrine

Dagli'Brugsen Skærbæk, dels ved hjælp af indtægter fra forskellige aktiviteter i forbindelse med en skolefest." Det lykkedes at nå målet, og projektet kunne iværksættes.

Jonna Heebøll og teknisk serviceleder Niels Grønaa ydede en formidabel indsats. De var som et alfa og et omega for gennemførelsen af projektet.

Superindsats

Selve byggeprojektet løb af stablen i maj-april 2009. Forældreopbakningen var helt i top. Uden denne frivillige arbejdskraft var det ikke lykkedes at holde prisen nede. På den måde fik man også råd til et lysanlæg. Da fundamentet først var støbt, blev banen og flisearealet bygget på to weekends.

Den røde snor til multibanen blev klippet den 12. juni 2009. Banen vil i mange år fremstå som et eksempel på, hvordan et elevrådsengagement kan blive til glæde og gavn for både skole og et helt lokalområde.

Hvad var det nu, eleverne ikke ville have? ”

Mobning – øv, det gider vi ikke”.

Hvad fik eleverne?

De fik et anti- mobningssted!

Applaus fra ministeren!
ministeriet og Danmarks Lærerforening udpeget som
”Månedens gode eksempel”. Juni 2009

Tak siger byen

Ildrætslærerne er begejstrede for banen. Den benyttes i det daglige til al slags boldspil. Elevrådet har udarbejdet et regelsæt for benyttelse af multibanen efter ”først til mølle princippet”, dog må man kun bruge banen i 1 time ad gangen, hvis andre venter.

— for banen til alle

Multibanen er for alle. En gang om året er den også rammen om en lokaldyst i høvdingebold i forbindel-

se med Havnefesten. Der betales for deltagelse, for der skal være penge til løbende vedligehold. Den opgave har en række forældre og deres børn taget ansvaret for.

Legeplads og løbebane

Jonna fortæller videre: ”Efter succesen med fælles indsats ved etableringen af Multibanen fik vi ”blod på tanden” og fortsatte samarbejdet med Skærbæk Beboerforening. Det udmøntede sig først i et ønske om en bedre legeplads ved skolen. Med elevernes hjælp fandt vi frem til gode, solide legeredskaber, som blev klargjort i løbet af sommeren 2012, så de kunne tages i brug første skoledag efter sommerferien. Igen en succes.”

Det næste ønske, som Skærbæk Beboerforening involverede sig i, var en 450 m lang løbebane rundt om skolen. Den indgår som en del af de mange stier, der findes i Skærbæk og blev etableret i efteråret 2012. Indvielsen skete med maner, idet alle elever med hinanden i hånden sluttede kreds om skolen. Løbebanen bliver flittigt brugt – alle elever tager mindst én gang om dagen en løbetur på banen. Flere klasser har en rask løbetur indlagt i deres skema – så er de efterfølgende klar til indlæring!



SKÆRBÆK

Så fik eleverne indviet drømmebanen

AF NANA HANGHØJ
naha@fredericiadagblad.dk

Der var boldspil, varme pølser, taler og gaver da Skærbæk Skole fredag eftermiddag indviede deres multibane. Den er skabt efter en ide af skoleinspektør Poul Jakobsen, men efter et stort arbejde af elevråd og en stribe frivillige.

Både det nuværende elevråd og repræsentanter fra det tidligere var på pletten ved indvielsen, hvor der blev takket til alle sider for den store støtte, eleverne har mødt for at realisere deres drøm.

– Det har vist, at selv om det næsten synes umuligt at gennemføre, så kan ting lykkes, hvis man bliver ved, sagde Josefine fra det tidligere elevråd i sin tale.

Eleverne havde gaver med til den flok af voksne, der har trukket et stort læs, og formand for Skærbæk Beboerforening Jonna Hebbøl kvitterede med klap-hat, fodbold og trøje til skoleinspektøren for at så det lille fra, der nu er blevet til en mosgrøn bane.

Banen har kostet en halv mio. kr., og indsatsen for at få den realiseret er blevet belønnet af blandt andet undervisningsministeriet.



Malte Lindquist er nuværende formand for elevrådet, og han klippede med lidt besvær den røde snor til multibanen, der allerede bliver flittigt benyttet af skolens børn. Foto: Torben Glym

1. Det røde bånd klippes
2. Kolbøttestænger — altid et hit
3. Kan vi nå? Gitte Stellfelt gør sit
4. Sammenhold samarbejde

1.



2.



3.



4.



Rettelser og tilføjelser til 2012-udgaven af "Skærbækfortællinger"

I "**Første Skoledag**", s. 21 rettes billedtekst fra Edith Krabbesmark (medhjælper) til Edith Krabbesmark (ung pige i huset).

I "**Skærbæk mellem bælt og fjord**": Der er sket en optrapning på trappefronten i Skærbæk: Et gammelt trappeløb fra Børup Sande – ved kanoklubben – til toppen af Klintebjerg er genskabt. Nu som tidligere er der 100 trappetrin. Trappestatus i Skærbæk er således: 16 trappeløb med tilsammen 517 trin. God trappetur!

I Hanegal under "**Hønsesrik**" har vi fået opklaret, at det var Hans Bek-Pedersen, der stod bag pseudonymerne: "Landsbykonen" og "Naboens enkehøns".

Studiekredsen bag "Skærbækfortællinger" modtager fortsat kvalificerede forslag til rettelser, som så vil blive bragt i næste års udgave af bogen.

Studiekredsens medlemmer:

Birgit Ørum
tlf: 7556 4439
mail: birgitmur@hotmail.com

Bodil Munk Hansen
tlf: 7556 2884
mail: bodil@munkhansen.net

Egon Jensen
tlf: 7556 2535
mail: dorisegon@profibermail.dk

John Rasmussen
tlf: 7556 2679
mail: john.rasmussen@privat.dk

Kirsten Nielsen
tlf: 7556 2564
mail: kirstenogfreddy@gmail.com

Peter Holst
tlf: 7556 3030
mail: holst@mediebasen.dk



Studiekredsen:

Birgit, Peter, Bodil, John, Kirsten og Egon

Bogen er trykt med økonomisk støtte fra:

DONG Energy A/S

Dagli'Brugsen, Skærbæk

Vejle Amts Folkeblad

Skærbæk beboerforening har venligt stillet deres

hjemmeside til rådighed - se mere på

www.skaerbaekfortaellinger.skaerbaeknet.dk/forening.php

Bogen kan købes hos

Dahlgård, Skærbæk Havnegade 30, Skærbæk

www.dahlgard.dk og hos

Billunds Boghandel, Gothersgade 24, Fredericia

www.boghandleren.dk/billunds/

Trykt i 600 eksemplarer. Udgivet 2013

ISBN nr. 978-87-995748-1-0

Skærbækfortællinger 2

Husker du, da Tvind byggede luksusyachten Animos i Skærbæk? – Vidste du, at pioneren EL Jakobsen, ELSAM var kendt i hele Europa? – Find resterne af de gamle kirkestier på kortet og gå en tur, køb lækkert oksekød hos slagteren, få skiftet batterier i Dahls Varehus eller lyt med på naboens telefonsamtaler. Du kan også læse om "gammel" mandegymnastik eller blive inspireret til en stropetur rundt om multibanen.